

PÉNZESGYŐR

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2018. MÁRCIUS

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3

2. Pénzesgyőr bemutatása 6

3. Örökségünk 12

4. Eltérő karakterű településrészek Pénzesgyőrön 36

- Településközpont
- Ófalu
- Védett Ófalu
- Újfalu
- Újonnan beépítendő terület
- Major
- különleges területek
- Beépítésre nem szánt terület

5. Építészeti útmutató 50

/Általános ajánlások/

- Igényeink megfogalmazása
- Telek kiválasztása
- Építész választása
- Egyedi arculat
- Terepviszonyok
- Alaprajz, arány, tömeg
- Tájékolás és benapozás
- Fenntarthatóság, energiatudatosság
- Gépészeti berendezések
- Értékállóság

5. Építészeti útmutató 56

/A településkép minőségi formálásra vonatkozó ajánlások/
Településközpontra | Ófalura | Védett ófalura | Újfalura |
Major területekre

- Telepítés és tömeg
- Magasság
- Tetőforma
- Tetőhajlásszög
- Tetőfedő anyagok
- Kémények
- Homlokzatképzés
- Anyaghasználat és színek
- Ajtók, ablakok
- Tetőablakok, Nyílások
- Tornácok
- Részletek a faluból
- Kerítések
- Kertek
- Utcák, terek

6. Jó példák | Épületek, építészeti részletek 114

7. Jó példák | Sajátos építményfajták 122

BEVEZETÉS

Az „Arculati könyv” hallatán a legtöbben azonnal felmerül a kérdés, hogy miért is van szükség e könyv, „építészeti útmutató” létrejöttére. Mások azt a kérdést vetik fel, hogy miért is kellene a helyi hatóságnak vagy egyáltalán bárkinek is új házuk építéséhez vagy meglévő házuk felújításához, bővítéséhez bármit is javasolni. Felgyorsult világunkban, az új technológiák, a gyors kommunikáció, a megújult életmód korszakában, a vidéki településeket járva egyre gyakrabban lelhető fel a természeti és épített környezet összhangjának hiánya, a helyi sajátosságok, hagyományok feledésbe merülése, eltűnése. Sokak könnyelműen úgy vélhetik, hogy örökségünk, a helyi identitás csupán régimódi és ma már teljesen divatjamúlt és nem is releváns fogalmak.

E Arculati Kézikönyv a település épített környezetének és népi építészetének tükré, mely megmutatja a hosszú idők folyamán kialakult egyedi sajátosságokat, jellegzetességeket, helyi építészeti hagyományokat.

JOBBRA: Somhegy

A könyv igyekszik lehetőséget kínálni olvasójának, hogy látókörét kiszélesíthesse annak érdekében, hogy a hely és a kontextus megismerésével olyan környezetbe illő épületek jöhessenek létre, melyek izgalmasak, melyek egyaránt magukon hordozzák az újat, ugyanakkor egyes részleteikben a településre jellemző sajátosságok is felbukkannak.

Fontos hangsúlyozni, hogy az előző gondolatok nem azt jelentik, hogy az új épületek a korábbi stílusok és műszaki megoldások pusztá utánezatai legyenek. Ellenkezőleg! Olyasfajta összetett kihívásról van szó, melyben a leendő épületeknek meg kell felelniük saját koruk elvárásainak, választ kell adniuk az energetikai és éghajlati kihívásokra, találkoznia kell bennük a kortársnak a hagyománnyal, de mégis azonnal felismerhető legyen, hogy honnan származik, hol található. Nem könnyű elvárás azonban nélkülözhetetlen a település identitásának megőrzése érdekében.

A könyvben fellelhető ajánlások nem kötelező jellegűek, nem célja a tervezői szabadság megkurtítása, hanem épp ellenkezőleg. Célja a valós értékek feltárása és bemutatása olvasójának.

BALRA: Bakonyi szerpentin

PÉNZESGYŐR BEMUTATÁSA

MÚLT ÉS JELEN

Pénzesgyőr Veszprém megyében, a Magas vagy Öreg-Bakony szívében, hegyektől övezett medencében, a Gerence patak mentén fekszik. A község területe 17,65 km², állandó lakosainak száma 337 fő. A fiatal település Kerteskö, Kőrisgyőr és Pénzeskút puszták egyesítésével 1956-ban jött létre. A település kialakulásában meghatározó szerepet játszottak a kedvező természetföldrajzi tényezők: a környező hegyek lábánál fakadó éltető források - melyeket a nép évszázadok óta csak kutaknak nevez, az építésre alkalmas kő és fa, valamint a természetes bújóhelyekül szolgáló barlangok. Mindezek megléte hozzájárult ahhoz, hogy az ember már évezredekkel ezelőtt megtelepedett e tájon. A gazdag bakonyi erdők kiirtásával keletkezett Pénzeskút arról vált nevezetessé, hogy határában évtizedeken át üveghuta működött, így nem csupán a kitermelt fa értékesítése, hanem az üvegyártás is jó jövedelmet biztosított az irtványtelepülés lakosainak.

JÓBBRA: Pénzesgyőr Kerteskö felől

BALRA:

Pénzesgyőr távlati képe a Somhegy irányából

2018. MÁRCIUS

8 | A település bemutatása

Birtokosai, az Esterházy, a Marton és Zámory, a báró Splény család Magyarország történetében is fontos szereplők. 1849-ben, amikor a politikusok már látták a szabadságharc elkerülhetetlen bukását, igyekeztek családjukat biztonságba helyezni. Így lett Pénzeskút puszta Guyon Richárd tábornok gyermekeinek rejtékhelye.

Kőrísgyőr és Kerteskö a szentgáli nemesek egykori birtokán épült fel. Kerteskö birtokosa volt ifj. dr. Rainprecht Antal (1881-1946), a magyarországi Páneurópa-mozgalom megszervezője és első vezetője. A németek és magyarok lakta Pénzesgyőr története nem csupán három agrártelepülés története – beleágyazódik Magyarország 18-20. századi történetébe is. A mezőgazdasági termelésen túl a községet a Bábolnai Állami Gazdaság versenyló-tenyésztése is híressé tette. A méntelepet a nemzetközi lósport a magyar versenylótenyésztés egyik központjaként tartotta számon, mostanra azonban szinte teljesen eltűntek innen a telivérek. Helyüket részben a szarvasmarha-tartás vette át.

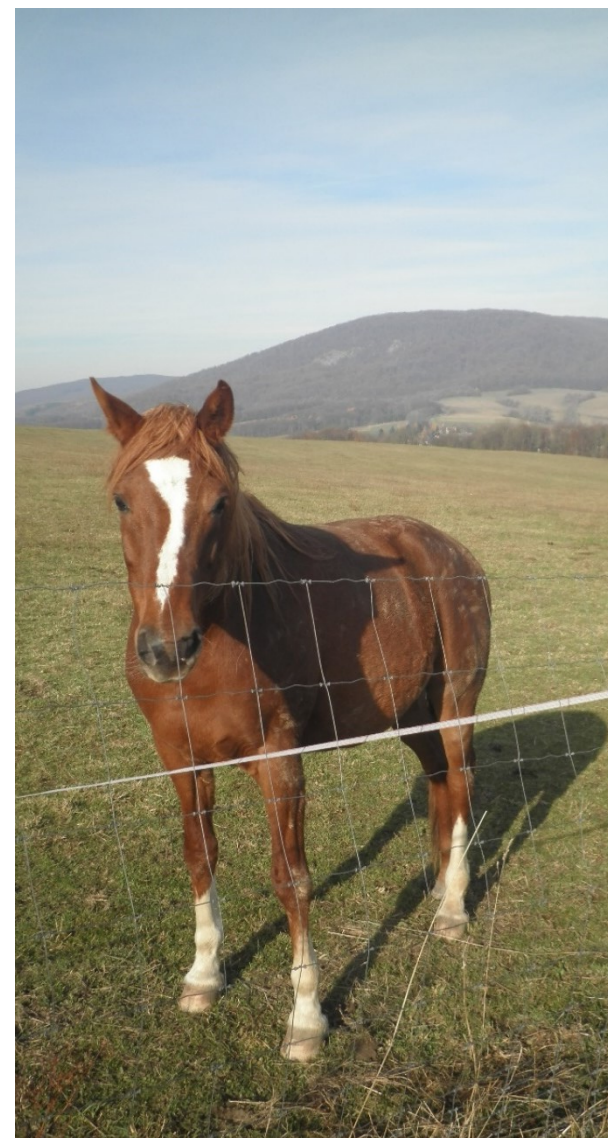
JOBBRA: Legelő, háttérben a Somhegy

2018. MÁRCIUS

Napjainkban Pénzesgyőr egyre inkább szép környezetű üdülőfaluként várja a pihenni, kikapcsolódni vágyókat, hiszen a hangulatos, vadregényes Bakonyban minden ide látogató megtalálja a neki igazán tetszőt.

JOBBRA ÉS LENT: Legelésző ménes

A KEZDETLEGESTŐL A FEJLETTIG – ÚJÍTÁSOK PÉNZESGYŐRBEN

A 19. században a bakonybéli út mentén épült, a kastélydomb déli oldalától kezdődő pénzeskúti zsellérházak még igencsak szegényesnek mutatkoztak. A sövényfalú, zsupptetős épületek szoba-konyhások voltak. Bőven akadt köztük olyan is, melyet alapozás nélkül építettek. Kamraként rendszerint a padlást használták. Ez a háztípus a 18-19. században teljesen általános volt nemcsak a Bakonyban, hanem a Balaton-felvidéken is. A füstelvezetést a füstös konyha biztosította. A kemence füstje a konyhából egyenesen a szabadba távozott. A ház mögött sorakoztak a melléképületek: az istállók, az ólak és egyéb építmények.

A sövényfalú építkezést az 1850-es évektől kezdve váltotta fel a tömés- vagy kőfalú házak építése. Az új háztípus elterjedésével párhuzamosan korszerűsödött a tüzeléstechnika is: tért hódított a szabadkéményes és zárt kéményes füstelvezetés.

A település mai szerkezete arra utal, hogy az állandó megtelepedés szabályozottan történt. Ezt bizonyítják az út két oldalán, az útra merőlegesen kimért, közel azonos nagyságú, szalagszerű telkek. A beépítésnek a természetföldrajzi adottságok szabtak határt: a major, a kastély, a Gerence felé igyekvő csermely és patak, valamint a temető.

Az életkörülmények 20. századi átalakulása hatással volt a házépítésre is. A házak döntő többsége sárba rakott kőből épült, és nagy részük ekkor már cseréppel, palával fedett volt. A költségesebb alapincézés azonban csak a tehetősebb gazdáknál volt divatban. Ők ásattak kutat, de még közülük is csak kevesen vezették be a villanyt. 1941-ben a három településen a házaknak csak alig 7 %-ában égett a villany! A nem villamosított házakban petróleummal világítottak. A higiéniai viszonyokat jelzi, hogy a házak 13 %-ának egyáltalán nem volt WC-je. Az emberek egy része még mindig a természetben végezte el a dolgát.

Szemmel látható és a mindennapi életet megkönnyítő fejlesztések csak a három település Pénzesgyőrré alakulása után kezdődtek meg. 1957-ben kerültek kialakításra a vízvezető árkok és a házak előtti járdák. 1958-ra fejeződött be a község teljes villamosítása.

JOBBRA: Legelésző marhacsorda

1959-ben megállapították az utcaneveket. 1960-ban WC megépítésére kötelezték azokat a háztulajdonosokat, ahol eddig ez nem volt, valamint rendbe tették a közutakat. 1966-69 között épült meg a Zirc-Bakonybél közti bitumenes út, melyet 1969-ben adtak át műszakilag. Az egyházközség a németországi menekültek és kitelepítettek támogatásával, valamint a helyiek társadalmi munkájával 1968-ban felépítette a templomot. 1974-ben felépült a régóta tervezett buszmegálló. 1981-ben sor került a közvilágítás fejlesztésére, 1984-ben megszervezték a konténeres szemétszállítást. Az 1980-as években, miután a község kutjainak vize szennyezetté (a magas nitráttartalom miatt emberi fogyasztásra alkalmatlanná) vált, szükségessé vált a vezetékes ivóvíz bevezetése, amely 1990-re valósult meg. Ezzel párhuzamosan megoldották a szilárd hulladék elszállítását is. További látványos fejlesztések születtek az 1990-es években: árkolás, építési telkek önkormányzati kimérése, valamint olyan, komfortérzetet javító beruházások, mint a kábeltévé (nem csak magyar, de német nyelvű adásokkal is) és a telefon bevezetése.

BALRA: Gerence patak és liget

ÖRÖKSÉGÜNK

Pénzesgyőr, e hegyektől övezett kis település, meghitt báját és építészeti identitását a környezetében fellelhető gazdag természeti adottságok, régészeti lelőhelyek, valamint történetének sokszínűsége alakították.

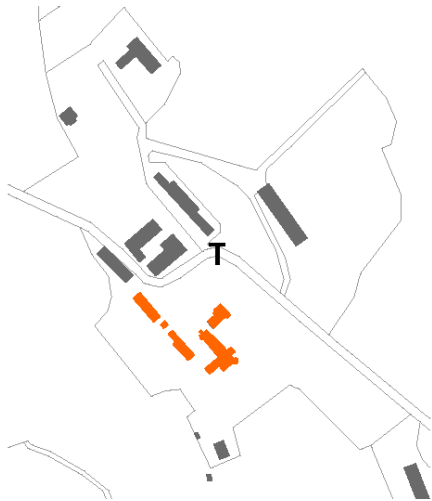
A község területén a műemléki jegyzék szerint nem található védett vagy nyilvántartott műemléki érték. Mindettől függetlenül azonban fontos hangsúlyozni, hogy a faluképíleg értékes régebbi épületek tömege és formája szükséges, hogy mérvadóak legyenek az új épületek kialakításakor.

JOBBRA: Emléktábla

HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK

Pénzesgyőr elődtelepülésein már a kezdetektől megfigyelhető volt az egyes társadalmi rétegek egymástól való földrajzi elkülönülése is: a földesurak gazdaságai központjában kúriát építettek, azonban állandóan nem itt laktak. A kúriák a majorság központjában, kiemelkedő dombon épültek és park vette őket körül. A kúriáktól kicsit távolabb építették fel a cselédlakásokat és gazdasági épületeket.

FENT: Kersteskö örökségei

JOBBRA: Falu örökségei

RAINPRCHT-KÚRIA

Ilyen kiépített képet mutatott Rainprecht Antal, püspöki jószágkormányzó kúriája is, már az 1900-as évek elején. A majorban öthatalmas gazdasági épület állt, a környéken kiirtott vadont mezőgazdasági művelés alá vonták. A határban szénégető-, mész-, és téglágetető kemencék működtek, a famunkások talpfákat készítettek. A Rainprecht-kúrián felszentelt fakereszt is állt, az 1920-as években a majorságot pedig vízvezetékekkel látták el. Ekkor már jelentős volt a gazdaság gépesítése is: traktort, vető- és aratógépet vásároltak, a termőföldet műtrágyázták is. A világítást kezdetben saját villanyteleppel oldották meg, majd rácsatlakoztak az 1931-ben üzembe helyezett Veszprém megyei villamoshálózatra. Az 1945-ös földreformrendelet a nagybirtokrendszer megszüntetésével a parasztság földhözjuttatását célozta meg. A Rainprecht-birtokot - a mezőgazdasági ingatlanokkal és ingóságokkal, valamint az erdőkkel együtt ezen politikai okokból és jogi megfontolásból elkobozták. A földreform céljára használt birtok ekkor szakadt több részre.

JOBBRA: Rainprecht-kúria

A kommunista hatalomátvétel után a család mint „úri birtokosok” a rendszer ellenségévé vált. A kastélyon kívül minden ingatlant és ingóságot az államnak „adtak át” haszonbérletbe, amely egy fillért sem fizetett értük.

BALRA: Toronykialakítás

LENT: Ablakrészlet

JOBBRA: Melléképületek

BALRA: Rainprecht-kúria hátsó udvara

LENT: Bejárat részlet

FISCHER-BIRTOK

Zsidó gyökerei miatt hasonló sorsra ítéltetett a Fischer család kúriája is. A család nagy szaktudással és szorgalommal évtizedek során felépített virágzó birtokát és vagyonát a zsidótörvények végrehajtásakor elvették. Az 1940-es években a mintagazdaság története véget ért, a kastélyt kifosztották, néhány év múlva már az épület állaga is teljesen leromlott. A háború után a családnak mindent előlről kellett kezdenie, de belevágtak. A virágzó birtokot azonban nem sikerült visszaállítani, így Fischer Lajos a kedvezőtlen politikai légkörben 1948-ban 15 000 Ft-ért eladta a kastélyt az egyházközségnek, amely azt kultúrház és templom céljából már korábban megigényelte. 1948 tavaszára a kastélyt annyira rendbe hozták, hogy benne kápolnát és lelkészlakot rendezhettek be. Ma Szent Márton püspök templom és plébániaként látogatható.

JOBBRA: A templom és udvara

BALRA: A templomhoz vezető sétány
KÖZÉPEN: A templom fő homlokzata
LENT: kőkapu

BALRA: Homlokzati részletek

LENT: A templom falán lévő kereszt a rajta olvasható felirattal „Mentsd meg lelkedet”

KÖZÉPEN: Oldalsó bejárati ajtó

JOBBRA: Részlet az oldalsó bejáratról

LENT: Fő utca 16.

JOBBRA: Fő u. 21.

KÖVETKEZŐ OLDAL: Kőrös u. 2-4.

BALRA: Kőrís u. 13.

BALRA LENT: Kőrís u. 14.

LENT: Kőrís u. 15.

JOBBRA: Kőrís u. 30.

JOBBRA: Kőrís u. 40.

LENT: Kőrís u. 40.

KÖVETKEZŐ OLDAL:

Kőrís u. 40. melléképülete

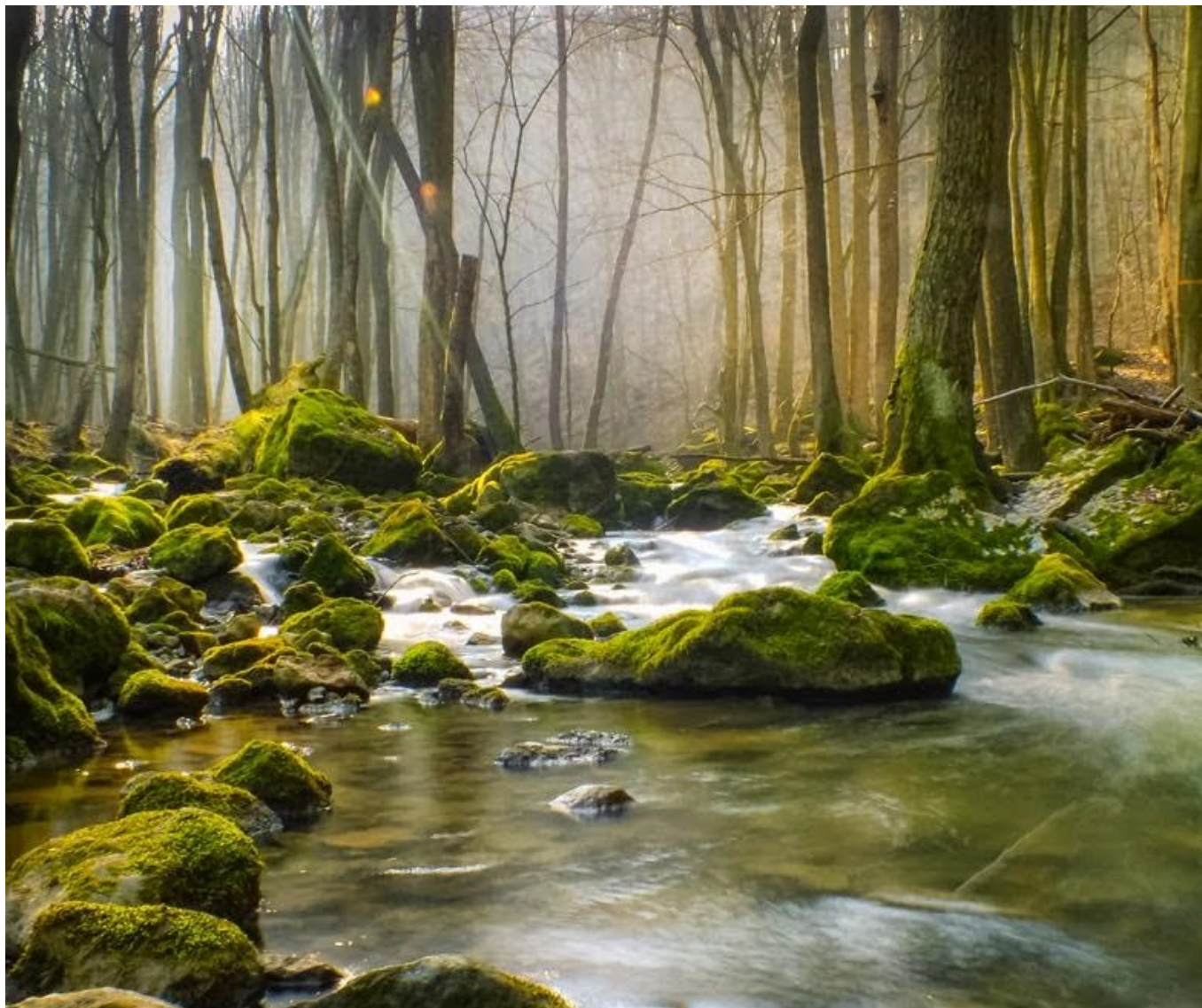
TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Pénzesgyőr település területén számtalan természeti érték található. Területét érinti az országos védelem alatt álló Magasbakonyi Tájvédelmi Körzet, melynek része a település fölé magasodó Nagy-Somhegy. A Nagy-Somhegy területe fokozottan védett, így a rajta futó turistaútvonalak már korábban megszüntetésre kerültek. A terület csak a Balaton Felvidéki Nemzeti Park engedélyével látogatható. A hegy lábánál Somhegypuszta apró házai bújnak meg.

E bakonyi kis település körül további országos jelentőségű természeti emlékekkel találkozhat az ide látogató. Ilyen emlékek a barlangok, a kunhalom, mely a település nyugati oldalán húzódik, vagy a megannyi természetes forrás szerte a település körül, melyeket az itt lakók népiesen csak kutaknak neveznek. Az itt felbukkanó források vizét mellékerei segítségével a Gerence patak gyűjti össze. A források közül kiemelendő a Judit-forrás, valamint a Zoltay-forrás.

JOBBRA: Somhegy látképe a falu felől

A Kertesközi-szurdok a bakonyi táj egyik, vagy mondhatni a legvadregényesebb völgye. Patak-csobogás a vad sziklafalak szűk, sűrű erdővel takart szorosában, ritka moha- és páfrányfajok, ez az, ami igazán csalogató a természetjárók számára. Az alig 300 m hosszú szurdokban még a nyári napsugár is csak alig talál utat.

A Kertesközi-szurdokot a helyiek „Gugyornak” is hívják. Ez a tájszó a két hegy közötti teknőformájú árkot vagy völgyet jelenti. Találkozhatunk még ritka sziklaképződményekkel, mint Kertes-kő vagy az Oltár kő melyek áldozathelyül szolgáltak a kereszténység felvétele utáni időkben.

BALRA: Kertesközi szurdok

FOTÓT KÉSZÍTETTE: Szatmári Zsolt

A Judit-forrás, melynek vize a Kertesközi szurdok sziklái között, mintegy 40 m magasból mésztufa gátsorok között, apró zuhatagok és vízesések formájában szalad a mélybe, csodálatos látványt nyújt a természet kedvelőinek. A forrás Bakonybél és Pénzesgyőr között a Szömörke völgytől nem messze eredet.

A Zoltay-forrás a településtől északkeleti irányban Pénzesgyőr és Akli között félúton, a Köves-hegy aljában található. Bő vízhozamú forrás, mely a legmelegebb nyári napokban sem apad el. A forrás Zoltay Ferenc tiszteletére lett elkeresztelve, aki a Fűzfői Természetbarát Egyesület első vezetője volt.

JOBBRA: Judit-forrás

FOTÓT KÉSZÍTETTE: Szatmári Zsolt

KÖVETKEZŐ OLDAL: Zoltay-forrás

RÉGÉSZETI LELŐHELYEK

Szerte a község körül számtalan már ismert régészeti lelőhely található. Az ismert lelőhelyek közé tartozik a Bárány legelő, Kerteskö, Füzesi rét, Halastó-árki-dűlő, Hármaskút, a Somhegy alja, valamint a Hatvanholdas tábla.

A feltárt régészeti lelőhelyek arra utalnak, hogy Pénzesgyőr már a bronzkor idején is lakott terület volt. A település környezetében előkerült számos bronzkori lelet és bronzkori telep bizonyítja ezt.

E bakonyi település Kerteskö és Pénzeskút közötti részén halomsírokat, míg ettől északra régi településnyomokat fedeztek fel. A Bakonybélbe vezető út keleti oldalán a település északi határa felett szintén bronzkori temető fekszik. Az Akli felé vezető úton is bronzkori leletekre bukkantak.

JOBBRA: Bárány legelő

KÖVETKEZŐ OLDAL: Füzesi rét látképe

EGYEDI TÁJÉRTÉKEK

Egyedi tájértéknek nevezünk minden olyan az adott tájra jellemző természeti értéket, képződményt és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elemet, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

LENT: Kőrös utca kereszteződésében álló kőkereszt

KÖZÉPEN: A Szent Márton püspök-templom udvara előtt látható kőkereszt

JOBBRA: A Kőrös utcai temetőben fellelhető kőkereszt

BALRA ÉS LENT:

A kerteskői kúria területén felfedezhető Paduai Szent Antal szobor, melyet Rainprecht Antal emeltetett 1947-ben. A kőtáblán az alábbi vésés olvasható:

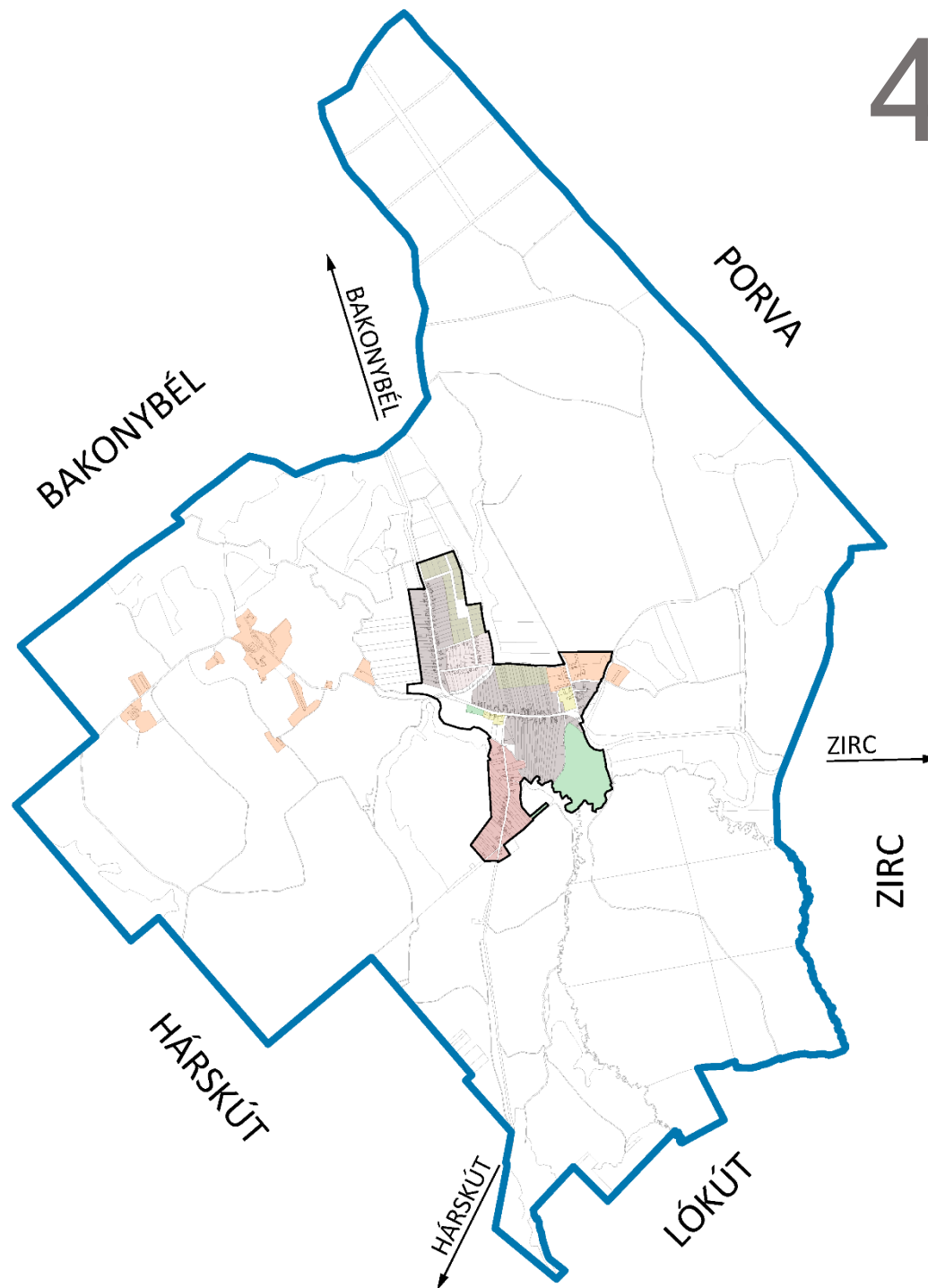
A TÖRVÉNYNEK BETÖLTÉSE A SZERETET
PADUAI SZENT ANTAL DICSŐSÉGÉRE EMELTETTE
RAIPRECHT ANTAL
1947

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

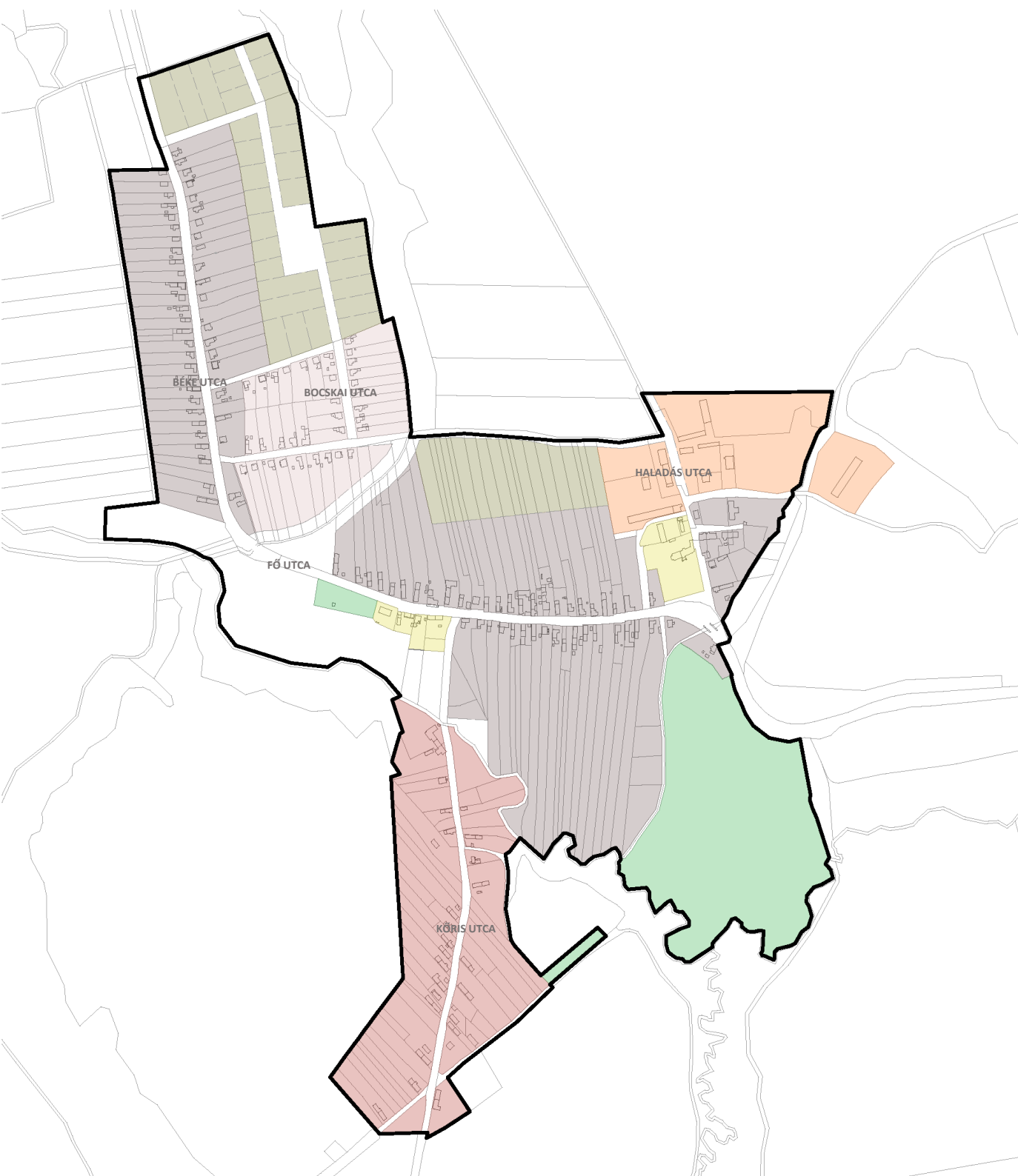
Pénzesgyőr közigazgatási területe településképi szempontból nyolc eltérő településkarakterre tagolható, melyek a következők:

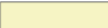
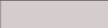

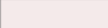

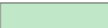

- Településközpont
- Ófalu
- Védett Ófalu
- Újfalu
- Újonnan beépülő településrész
- Major
- Különleges területek
- Beépítésre nem szánt területek

JOBBRA: Övezeti lehatárolások a teljes közigazgatási területen

KÖVETKEZŐ OLDAL: Övezeti lehatárolások a belterületen

- TELEPÜLÉSKÖZPONT
- ÓFALU
- VÉDETT ÓFALU
- ÚJFALU
- ÚJONNAN BEÉPÜLŐ TELEPÜLÉSRESZ
- MAJOR
- KÜLÖNLEGES TERÜLETEK
- BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

TELEPÜLÉSKÖZPONT

A településközpont kettő kicsiny területet ölel fel, melyeknek területén a település olyan közösségi célú intézményei kapnak helyet, mint a Polgármesteri Hivatal, a közösségi élet helyszínéül szolgáló Vörösmarty kultúrház, valamint a Szent Márton püspök-templom. Az első terület a falu szívében a Fő utca és a Kőrös utca kereszteződésénél, míg a másik településközponti terület a falu keleti részén a Fő utca és a Haladás utca ölelésében található. Az egyik településközpontot a soros, míg a másikat a halmazos beépítés jellemzi. Az épületek többnyire oldalhatáron állóak.

JOBBRA: Polgármesteri Hivatal

LENT: Kerti sütő a hivatal udvarán

Építészeti szempontból jellemző e területekre az egyszerűség. Az épületek tömegformálására a népi építészetre jellemző letisztult, keskeny, hosszúkás forma jellemző, melyhez földszintes épületkialakítás párosul.

Az egyszerűség elvét követi a megszakítatlan ereszvonallal ellátott nyeregtető, valamint kontyvető kialakítása is. A tető gerinciránya legtöbbször párhuzamos az utcával és a tető hajlásszöge illeszkedik a népi építészetben is használatos 40 fok körüli tetőhajlásszöghöz.

A tetők héjazata natúr színű égetett agyagcserép, valamint sötét színű síkpala.

E területeken többnyire a fehér és pasztel színű homlokzatok dominálnak. Lábazatok kialakításánál megfigyelhető a terméskő kedvelt használata.

A „Településközpont” területeit településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

BALRA: Macskalépcsős oromfal

ÓFALU

A falu arculatát elsősorban a népi stílusú Ófalu településrész határozza meg, mely az épített környezet egyik legrégebbi területe. Ezen településkarakter a Fő utca, Béke utca, valamint a Haladás utca mentén található.

Az Ófalu területén a településkép egységes képet mutat. E terület településszerkezetét a falvakra jellemző, az utca vonalára merőleges vezetésű, keskeny, hosszúkás, szalag szerű telekkialakítás jellemzi. Ezen telekkialakítást csupán a Haladás utca menti pár lakóház töri meg, melyeknél a halmaztelkes kialakítás figyelhető meg. Az épületek az utcára merőlegesen, oldalhatáros beépítéssel kerültek kialakításra. Jellemzően a telkeken egy főépület és egy melléképület helyezkedik el. A melléképületek többnyire a lakóépületek folytatásaként, mondhatni azok meghosszabbításaként, azonos oldalhatáron épültek. A lakóházak előkert nélkül vagy nagyon kismértékű előkerttel rendelkeznek.

JOBBRA: Kontytetővel ellátott tornácos épület utcaképe

LENT: A Fő utca látképe

Az épületek alakjában visszatükröződik a telkekre jellemző forma. A lakóházak tömegformálását így az alacsony, keskeny hosszúkás forma jellemzi. Ezen egyszerű forma megtörése egy keresztirányú kiugró épületrésszel a Béke utcában figyelhető meg.

A régi lakóházak mindegyike földszintes kialakítású, padlástérrel. Az övezetben az újabban épült épületek között azonban már a térdfalas tetőtérbeépítéssel rendelkező lakóházak is felbukkannak. A területet meghatározó tetőforma a kontytető. Kis számban azonban oromfalas kialakítású nyeregtetős épülettel is találkozhatunk. Ezen házak jellemzően a Haladás utca menti épületek. A tetők hajlásszöge 40 fok körüli. A tetőfedés jellemző anyaga ebben az esetben is, mint a településközponti területen, a natúr színű égetett anyagcserép és a sötét színű síkpala.

Homlokzatképzést tekintve az egyszerű fehér homlokzatok uralkodnak. A lábazatok természetéből készültek, melyek szabadon hagyva, valamint vakolt kivitelben is megtalálhatók. A lábazatokra a sötét szín a jellemző. Egy épületen a tömör és áttört felületek aránya az egyik legmeghatározóbb építészeti elem. Az épületeken az utca felőli oldalon legtöbbször egy, maximum kettő darab többosztású ablak jelenik meg. A nyílások jellemzően kicsik, nem túl nagyok. Ebből kifolyólag a nyílásokat nagyobb méretű tömör homlokzatsfelületek övezik.

Az ófalú legjellegzetesebb építészeti eleme az házak udvar felüli oldalán végigfutó tornácok. E nyitott, gyakran gádornak is nevezett, homlokzatnak számos különféle változatát figyelhetjük meg. A legelterjedtebb az oszlopos vagy piléres tornác, gerendás áthidalással mellvéd nélküli kialakítással, mely építészeti motívum az utcai homlokzaton is megnyilvánul egy ajtónyílás formájában. Pár háznál megfigyelhető az oszlopos tornác, kosárféle árkádsorral és mellvédfalas kialakítással is. Sajnos egyes épületeken ezen meglévő tornácok a beépítésük által részben vagy egészen eltűnni látszanak. A tornácok épületek sora karakteres utcaképet hoz létre, mellyel erősíthető a település egységes arculata és identitása, ezért fontos kiemelni, hogy ezen építészeti hagyomány megőrzése mindannyiunk közös érdeke, feladata, kötelessége, mely kiemelt odafigyelést érdemel.

Az „Ófalu” területét településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

BALRA: Polgári stílusú épület a Béke utcában

VÉDETT ÓFALU

A falu arculatának meghatározásához nagyon jelentős mértékben hozzájárul a helyi területi védelem alatt álló „Védett Ófalu” településrész, mely az „Ófalu”-hoz hasonlóan az épített környezet egyik legrégebbi területe. Ezen településkarakter a Kőrös utca mentén található épületeket fedi le.

A „Védett Ófalu” területén a településképp különösen egységes képet mutat. E terület településszerkezetét az „Ófalu”-hoz hasonlóan a falvakra jellemző, keskeny, hosszúkás, szalag szerű telekkialakítás jellemzi, azzal a különbséggel, hogy az utcára merőleges telekosztást a terület nagy lejtése befolyásolta, így a telkek a lejtős terület szintvonalaiival párhuzamosan, az utcára kissé ferdén, alakultak ki.

A lakóházak utcára közel merőlegesen, oldalhatáros beépítéssel kerültek megépítésre. Jellemzően a telkeken egy főépület és egy vagy több melléképület helyezkedik el. A melléképületek többnyire a lakóépületek folytatásaként, mondhatni azok meghosszabbításaként, azonos oldalhatáron épültek.

Az épületek stílusát tekintve nagy mértékben hasonlítanak az „Ófalu területéhez”, azonban ezen a területen álló épületek őrizték meg a legjobban, eredeti formájában a korábbi idők építészeti jellegzetességeit, emiatt ezen terület fokozott figyelmet érdemel.

A terület legfontosabb építészeti sajátosságai közé tartozik a hagyományörző épületek tömegformálása, a nyílászárók aránya, a tetőforma, a macskaköves oromzat kialakítása, valamint a tornác.

Az épületek tömegformálására jellemző a keskeny, hosszúkás, megszakítatlan forma, mely a régi épületek esetében kizárólag földszintes kialakítással párosul. Új épületek építése esetén ezen tömegformálás kell, hogy mérvadó legyen. A hagyományos épületek jellemző tetőformája a kontytető. Néhány ház esetében a hagyományos tetők zárásaként megfigyelhető a macskalépcsős oromfal kialakítás. Ez a későbbi esetleges épületbővítést is elősegítette. A tetők jellemző hajlásszöge 40 fok körüli. A tetőfedés ez esetben is natúr színű égetett agyagcserép vagy sötét színű síkpala.

JOBBRA: Népi stílusú épület a Kőrös utcában

A falusias életformát tükröző lakóházak homlokzata egyszerű, letisztult, fehér vagy pasztelsárga színű vakolattal ellátott. A legjellemzőbb homlokzatszín azonban fehér. Az utca felé egy darab többszörös fa ablak néz. Az ablak mellett attól kicsit távolabb megjelenik a tornácra vezető ajtó. Az ajtó formája boltíves vagy négyzetes kialakítású. A lábazon a szabadon hagyott és a vakolattal ellátott terméskő egyaránt megjelenik. A lábazat jellemző színe a szürke.

Az utcában fellelhető házak legjellegzetesebb ismertetőjele a tornác. A legelterjedtebb az oszlopos vagy piléres tornác, gerendás áthidalással mellvéddel vagy mellvéd nélküli kialakítással. A tornácok településképet, utcaképet meghatározó szerepük miatt fontos kiemelni a tornácok megóvásának szükségességét és állapotuk rendszeres karbantartására felhívni a figyelmet.

A „Védett ófalu” területét településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

BALRA: Népi stílusú épület a Kőrös utcában

ÚJFALU

Az „Újfalú” településrész arculatát többnyire az 1900-as évek második felében épült épületek képezik. Ez a terület a Bocskai utca menti lakóépületeket foglalja magába.

A „Újfalú” településrész településszerkezetét az előzőekhez hasonlóan a keskeny, hosszúka telekkialakítás, az ún. szalagtelkek jellemzik. A telkeken az oldalhatáros beépítés alakult ki, azonban az oldalhatár nem egységes. Néhány telek esetében a nyugati oldalhatáron helyezkednek el az épületek, míg a többség jellemzően a keleti, valamint az északi oldalhatárra lettek telepítve. A fő funkciójú épületek mögött a telkeken egy vagy több melléképület is helyet kapott.

Az épületek tömegformálására a négyzetes és az „L” alakú épületforma jellemző. Az „L” alakú épületek kontytetővel épültek, míg a négyzetes alaprajzzal rendelkezők többnyire sátortetővel, kisebb részben nyeregtetővel. Az utca felől megjelenő földszintes kialakítású kontytetős, valamint a sátortetős épületek közel egységes utcaképet hoznak létre.

JOBBRA: Bocskai utca utcarészlete

A lejtősebb területeken a házak magas földszinttel és alatta pinceszinttel kerültek kialakításra, ami által az épületek jobban tudnak illeszkedni a terepadottságokhoz, így elkerülhetőek voltak a magasabb töltések és támfalak kialakítása. A tetőfedés hajlásszöge a legtöbb házon illeszkedik az „Ófalu”-hoz, vagyis 40 fok körüli. A héjalás anyaga jellemzően natúr színű égetett agyagcserép valamint sötétkék színű síkpala. Az utcában fellelhető házak homlokzatát a széles utcai homlokzat jellemzi, melyeken a legtöbb esetben kettő darab nagyobb méretű ablak jelenik meg. Valamennyi homlokzat fehér, vagy halvány krém színű vakolt kivitelű. Az utcában csupán elvétve bukkan fel egy-egy más színű épület. A lábazatra jellemző a szabadon maradó terméskő lábazat. Az épületeken más övezetektől eltérően a nagyobb méretű nyílászárók a meghatározóak, melyek anyaga kisebb részben fa, nagyobb részben pedig műanyag. A nyílászárókon árnyékolásként megjelennek a redőnyök.

Az „Újfalu” területeket településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

BALRA: Ház a Bocskai utcában

ÚJONNAN BEÉPÜLŐ LAKÓTERÜLET

Az „Újonnan beépülő lakóterület” -ek olyan új településrészeket, telektömböket jelölnek, melyek a Bocskai utcából kiindulónak lesznek kialakítva és melyeken jelenleg még egyetlen épület sem áll.

A település arculatának védelme érdekében ezeken a területeken is követni kellene az építészeti hagyományokat, azonban célszerű lenne az új telkek beépítésénél a területi elválasztást hangsúlyozni, annak érdekében, hogy ne mosódjon össze a történeti településrészekkel.

Az „Újonnan beépülő lakóterület” területeit településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

JOBBRA: Újonnan beépítendő terület

MAJOR

„Major” területként kerültek az összes olyan belterületi és a külterület beépítésre szánt területei lehatárolásra, melyeken mezőgazdasági központ, birtokközpont épületei állnak. Ezeket a területeket jellemzi, hogy a telkeken belül az épületek szabadonállóan, halmazszerűen helyezkednek el.

Az épületek tömegformálása követi a korábbi idők folyamán kialakult, az állattenyésztéshez és mezőgazdasághoz alkalmazkodott falusias jelleget. Ennek alapján legtöbb esetben a keskeny, hosszú épületformák a jellemzőek. Természetesen ezen épületek léptéke nem összekeverendő a település lakóházait jellemző léptékkel. Itt nem ritkák az 40-50m vagy még ennél is hosszabb épületek. Az épületek magassága is meghaladja a lakóházakra jellemző magasságot. A 35-45 fokos oromfalas nyeregtetős tetőforma jellemzi-e területeket. A tetők natúr színű égetett agyagcseréppel vagy sötét színű sík-, illetve hullámpalával fedettek. A gazdasági épületek falazata jellemzően fehér színű vakolattal ellátott téglal vagy kő. A nyílászárók méretei a gazdasági tevékenységhez igazodnak.

A „Major” területeket településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

JOBBRA: A kerteskői birtokközpont

KÜLÖNLEGES TERÜLETEK

A „Különleges területek” alatt olyan területeket kell érteni, mint a köztemetők, vagy a nagy kiterjedésű sportterületek. Péntesgyőr területén kettő köztemető is található. Egyik a közösségi ház mellett, a Fő utca és a Béke utca találkozásánál, a másik pedig a Kőrös utca végén terül el.

A település Zirc felőli bevezető szakaszán egy nagy kiterjedésű sportterület van kijelölve, mely azonban még nem került kialakításra.

A „Különleges területek”-et településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

JOBBRA: Kőrös utcai temető

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A település „Beépítésre nem szánt terület”-ét a külterületek - úgy mint az erdők és mezőgazdasági területek- a közlekedési és közműterületek, a zöldterületek, valamint a vízgazdálkodási területek alkotják. Péntesgyőr közigazgatási területe, kül- és beltürelte egyaránt, a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezetébe tartozik. A „Beépítésre nem szánt területek” -et olyan védett területek érintik, mint a Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzet, a Natura 2000 területei közül az Északi-Bakony néven kihirdetett különleges madárvédelmi és kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, valamint a Papod és Miklád néven kihirdetett kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek. Területén továbbá megtalálhatóak az országos ökológiai hálózat magterület és pufferterület övezetei is.

A „Beépítésre nem szánt területek” -et településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni.

JOBBRA: Somhegy lába alatti szántók

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

Az előző fejezetekben láthattuk, hogy mennyire sokrétű és összetett az a környezet, melyben Péntesgyőr elhelyezkedik és emiatt különösen fontos a település építészeti minősége, összhangja a természetes környezetével. Egy jól szervezett és formált épített környezet erősíteni tudja az őt körülvevő természeti, táji értékeket, valamint a táji értékek is kihangsúlyozzák a település egyéniségét, egyedi építészeti kultúráját. A kettő szerves részévé válik egymásnak. E tulajdonság révén a település olyan érzéseket kelthet, nyugalmat és teljességet sugározhat az ide látogatók és itt élők felé, mely után a legtöbben csak vágyodnak. Mindezek a mai felgyorsult világunkban olyan kincsnek számítanak, melyet könnyen fordíthat a település saját javára és további fejlődésére.

Ezen fejezet, építészeti útmutató, ebben kíván segítséget nyújtani.

IGÉNYEINK MEGFOGALMAZÁSA

Életünk során bármilyen feladattal kerülünk is szembe, legyen az egy építési tevékenység vagy az élet egyéb más területén megvalósítandó ötlet, mindig egy gondolat, igény megszületésével kezdődik. Ahhoz, hogy a gondolatból, ötletből megvalósult dolog legyen, nagyon hosszú és sok megállóból álló úton át visz útunk. Ezen út végigjárásához elsősorban türelem és kitartás szükségeltetik. Nevezhetjük hitnek is, hitnek egy cél elérése érdekében. Egy otthon építése minden esetben az igényeink, elvárásaink felmérésével, azok megfogalmazásával kezdődik. Ha már körvonalazódni látszik, hogy mit is szeretnénk, hogy mire is van szükségünk ki kell jelölnünk egy utat, melyet lépésről lépésre teljesítünk. Útunk során számtalan szakemberrel találkozunk, kerülünk kapcsolatba és számtalan könnyebb és nehezebb döntést kell meghoznunk, de soha se felejtsük el, hogy építészünkhöz bármikor bátran és bizalommal fordulhatunk, hisz ő az, aki a teljes úton elkísér minket és mindig segítségünkre lesz. Az apró lépések során felmerült valamennyi akadály leküzdése után a megvalósult álmunkkal állunk majd szemben.

TELEK KIVÁLASZTÁSA

Ha már körvonalazódni látszanak igényeink, akkor a következő lépés, hogy megtaláljuk azt a telket, amely elképzelt célunknak maximálisan eleget tesz. Egy telek kiválasztása során, nem csupán álmaink otthonának helyét keressük, hanem annál jóval többet. Az épített és természetes környezet, melyben a leendő telkünk fekszik, nem pusztán otthonunknak ad helyet, hanem alapvetően van befolyással életvitelünkre és életszínvonalunkra. A „Hely” kiválasztása során számtalan egyszerűbb és összetettebb dolgot kell mérlegelni. Az első és legfontosabb kérdés, melyet fel kell tennünk magunknak, az az, hogy hogyan is szeretnék élni? A „Hely” fekvése alapjaiban fogja meghatározni mindennapjainkat. Helyezkedjen el városban vagy város közelében, netán a település központjában, vagy a település szélén? Ha ezen kérdéseket megválaszoltuk, akkor a településen lehatárolt arculati jellemzőket kell megvizsgálunk, hiszen máshogy kell építeni egy történeti településközpontban, mint egy újonnan kialakuló és beépülő részen. Ebben van segítségünkre ezen útmutató is, mely megmutatja a kialakult építési kultúrát. Ha nem vagyunk biztosak a dolgunkban, akkor kérjük építészünk vagy a település főépítészének a segítségét, hogy az érvényben lévő előírások lehetővé teszik-e az általa elképzelt épület megvalósítását. Egy-egy területre eltérő településképi előírások érvényesek, melyek meghatározzák épületünk jellegét. Ezen túlmenően tájékozódjunk a terület egyedi tulajdonságairól, mint a szél, a benapozás, a közművesítettség mértékéről, a szomszédos beruházásokról és azok hatásairól. Ezen összetett szempontrendszer miatt ajánlatos már a telek kiválasztásakor az építész segítségét kérni.

ÉPÍTÉSZ VÁLASZTÁSA

Hogyan válasszuk ki a megfelelő építést? A legkézenfekvőbb megoldás, hogy a referenciamunkáit vesszük szemügyre. Ebben segítségünkre lehetnek szakfolyóiratok, az építész saját honlapja vagy ismerőseink ajánlása, esetleg a település büszkeségeit felsorakoztató mintaportfólió. Ha azonban az utcán egy nekünk tetsző épülettel találkozunk, akkor nyugodtan csengessünk be és kérdezzük meg, hogy ki tervezte az épületet. A tulajdonosok, ha elégedettek voltak az építészükkel, akkor nyugodt szívvel fogják ajánlani. A tervezés során az építető és építész között bizalmi viszonyt kell kialakulnia, mert csak így lehet elérni azt a közeget, amely garantálja célunk építészeti minőségének elérését, ezért fontos a szimpátia is. Az építész feladata többek mellett az építetői célok megfogalmazása műszaki tervdokumentációban. Az építész felkészültsége és a megfelelő építészeti tervdokumentációk elkészítése, a részletek átgondolása, biztosítják otthonunk magas építészeti színvonalú, értékálló és költséghatékony megvalósulását.

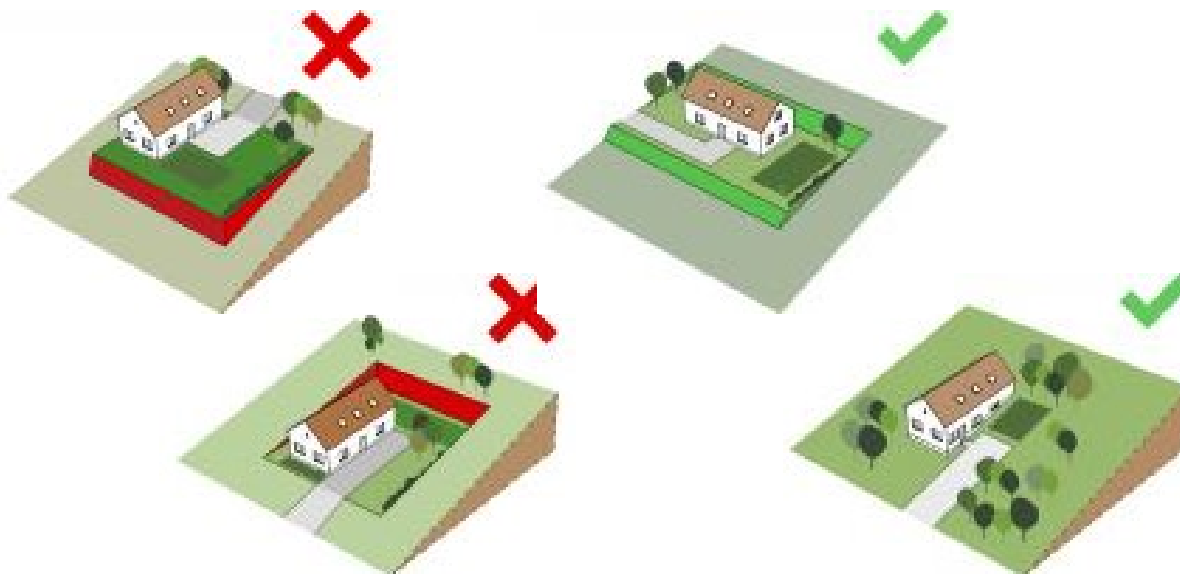

EGYEDI ARCULAT

A régebbi időkben a házak nagyon hasonlatosak voltak egymáshoz. A környéken beszerezhető alapanyagokból, az általános életkörülményekhez és életvitelhez igazodva építkeztek. Méreteiket, nyílásrendjeiket a meglévő formák után alakították. Az épületek felvállalták a rokonságot, elfogadták, hogy egy nagyobb egész részei, mely csak akkor lesz igazán egész, ha egymással élnek és nem kívánnak külön úton járni, ha egyik ház sem kíván különb lenni a másiktól. Ugyanakkor kettő egyforma épület sosem volt. A település minden lakójának egyénisége más és más. A régiek tudták ezt és a lelküket vitték bele otthonaikba, amelyek ettől kis mértékben megkülönböztethetők voltak. A különbségek az épületeken a vakolatdíszekben, az építészeti részletekben voltak tetten érhetők. Mára ez valamiféleképp elveszett és az épületek különféle divatirányzatokat követnek, melynek következtében településeink arculata eltűnni látszik. Sablonossá, üressé váltak. Tegyük fel magunkban a kérdést, hogy vajon ez a jó irány? Ezen könyv részben erre keresi a választ. Igyekszik feltárni azokat a szempontokat, apróbb részleteket, amik egy település varázsát, jellegzetes karakterét adják és arculatát meghatározzák.

TEREPELVISZONYOK

Pénzesgyőr település terepadottságai elhelyezkedése lévén igen változatos. E kicsiny községen felváltva váltakoznak a dombok és a völgyek, ezért különösen fontos e területen a jó terepalakítás. Terepalakítás során kerülni kell a mély terepbevágásokat és a magas töltéseket, melyeknek lévén magas támfalak keletkeznek és rontják az épületek egymáshoz, valamint a természetes környezethez való viszonyát, továbbá jelentős és felesleges költségtöbblettel jár, valamint sebet üt a tájba. Nem elfogadható a területek mély bevágása, mert az így kialakuló területen az esővíz összegyűlik, a kert kapcsolata a környező telkekkel rossz, valamint balesetveszélyes. Szintén nem elfogadható a terület kiemelése sem, mivel ez a megoldás az épületet nagyon kiemeli szomszédai közül, továbbá megbontja az utcaképet. Bizonyos esetekben jó megoldás lehet a részleges terepbevágás, mely által a kitermelt föld feltöltésre hasznosítható. Az így kialakult terület kapcsolata a környezetével az előző megoldásokhoz képest javul, azonban nem tökéletes. Az épületek kialakításánál a legkiválóbb megoldás a lejtős terepbe való illesztés, mely a legtermészetesebb összhangot teremti meg az épített és a természeti környezet között. Egy leleményes építésznek számtalan eszköz van a kezében, amelyek segítségével a táj megváltoztatása nélkül tudja a lejtős terepre illeszteni a házat. Új épületek kialakításakor ezen megoldást kell előnyben részesíteni.

ALAPRAJZ, ARÁNY, TÖMEG

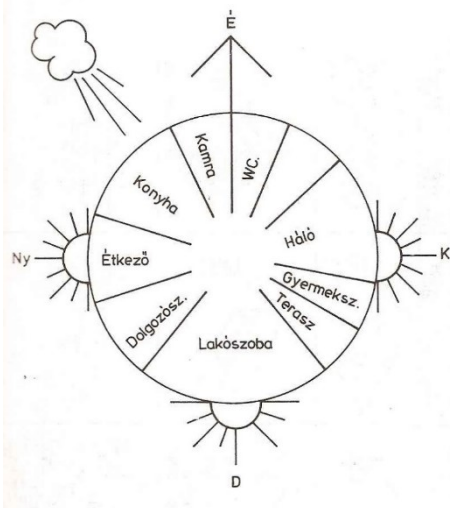
Jó alaprajzzal jelentős költségeket lehet megtakarítani. A rossz kialakítású épület, melynek ismerve a terjedős és túlbonyolított alaprajz, a túlzó tömeg, aránytalan léptékű házakat eredményez. Nem szabad elfelejteni, hogy otthonunk visszahat ránk, a saját és családunk életminőségére, ezért fokozott gondossággal kell azt kialakítani.

A jó alaprajz ismérvei:

- logikus és indokolt térkapcsolatok és helyiségméretek igazodva a funkcióhoz
- tájékozódást segítő, átlátható térszervezés
- minimalizált közlekedők
- közvetlen kertkapcsolat
- átszellőztethető, világos helyiségek
- elegancia
- optimális méretű kiszolgálóterek (előtér, közlekedők)
- utólag elhelyezett melléképületek helyett az épületen belüli tárolók kialakítása
- rugalmas bútorozhatóság, variálhatóság

TÁJOLÁS ÉS BENAPOZÁS

Az épületek megfelelő tájolása nagyon fontos. Egyrészt az energiatakarékosság miatt, másrészt a mentális komfortérzet miatt. Általános szakmai irányelv, hogy ideális adottságok esetén a hálószobák keleti (É-K, D-K), a konyha és a kamra északi (É-NY, É-K), a nappali déli (D-K, D-NY) tájolása a kedvező. Ez azonban nem mindig tud teljesülni, hisz nem lehet minden telek ugyanolyan. Számos tényező befolyásolja ezen ideális szervezést. Fontos, hogy a huzamos tartózkodásra szolgáló helyiségek lehetőleg benapozottak legyenek, azonban a nagy mennyiségű napsugárzás bizonyos esetekben hátrányos is lehet, gondolva itt elsősorban az épületek és helyiségek túlmelegedésére. Ez ellen több eszközt is bevethetünk. Egyik ilyen eszköz az átmeneti terek kialakítása, mint például a tornácok, vagy a másik az árnyékolás. Az évszakonként váltakozó napmagassághoz igazodva egy jól kialakított és elhelyezett tornác télen és tavasszal, nem akadályozza a napsugarak bejutását az épületbe, míg nyári időszakban védelmet nyújt a túlzott felmelegedés ellen. Természetes árnyékolás lehet egy megfelelően elhelyezett és kiválasztott lombhullató fa koronája is. A benapozás vizsgalatakor vegyük számításba a környező árnyékot vető objektumokat is. Hazánkban jellemzően északnyugati szél uralkodik, így az ennek kitett homlokzatokra kevesebb és kisebb méretű nyílásokat tervezzünk. A teraszt szélvédetten célszerű kialakítani.

FENNTARTHATÓSÁG, ENERGIATUDATOSSÁG

A fenntarthatóság és energiatudatosság végig kell, hogy kísérje a tervezést! Olyan épületeket kell alkotni, melyek gazdaságosan kivitelezhetők és fenntarthatók, továbbá a környezettel való kapcsolatuk harmonikus a teljes életciklusuk során. Ezt számos tényezővel befolyásolhatjuk. Ilyen tényező a mértéktartó alaprajzi méret, vagyis csak akkora épületet építünk, amekkorára szükségünk van. A jó tervezésű ház ismerve, hogy rugalmasan képes alkalmazkodni a jövőbeni elvárásokhoz is (átalakítható, bővíthető).

Átgondolt alaprajzi elrendezéssel (megfelelő tájolás, jó térszervezés), helyes épületszerkezetek megválasztásával és használatával a fenntartáshoz szükséges költségek csökkenthetők.

Ezen alapelveket kiegészíthetik különféle épületgépészeti rendszerek (napelemek, napkollektorok, szürkevíz hasznosítás stb.) is. Az energiafelhasználás a mindennapi okos használattal és rendszeres karbantartással tovább csökkenthető.

GÉPÉSZETI BERENDEZÉSEK

A mai korban egyre gyakoribbak a különféle gépészeti berendezések (légkondicionálók, napelemek, napkollektorok) alkalmazása az épületeken és ezzel párhuzamosan egyre sürgetőbbé válik az elhelyezhetőségükre szolgáló szabályozás létrehozása. Valószínűleg mindenki találkozott már és ismeri a problémát, melynek legjellemzőbb példája az épületek homlokzatán elhelyezett csoportos kültéri klímaegységek látványa. Nem esztétikus. A gépészeti berendezések elhelyezésénél kerülni szükséges az utca, valamint a szomszéd felé történő telepítést. Ez különösen a légkondicionáló berendezések kültéri egységeinek telepítésére értendő. Ezen berendezések olyan helyre kerüljenek elhelyezésre, ahol építészeti szempontból szem elől elrejtethetők. A napelemek és napkollektorok elhelyezésénél a tetőn, természetesen az észszerűség mellett, ügyeljünk arra, hogy minél kevésbé legyenek szem előtt. Előnyben részesítendő az olyan rendszerek melyeket a tetőbe integráltan lehet elhelyezni. Kerülendő az egész tetőfelület befedő rendszerek. Amennyiben a szükséges kapacitás csak nagyobb felületen érhető el, úgy igyekezzünk ezen berendezéseket a tetősíkok között egyenletesen megosztani.

ÉRTÉKÁLLÓSÁG

Manapság az építéssel együtt járó anyagi és formai pazarlással szemben valódi szükségleteken alapuló, korszerű, a táj értékeit és karakterét tisztelő, jellegzetességeit erősíteni tudó ház mind az építtető, mind a közösség számára magától értetődő szükségletnek kell lennie. Csak ekkor alkothatunk maradandó „Értéket”. Engedjük magunknak megismerni közvetlen és távolabbi környezetünket, az adott település építési hagyományait, melyek évszázadok tapasztalatait sűrítik magába. Így képesek lehetünk felismerni a valódi értékeket magunk körül és továbbadni az utókor számára. Az értékálló ház titka ebben rejlik.

TELEPÜLÉSKÖZPONT

TELEPÍTÉS ÉS TÖMEG

A Településközponti területeken a soros és halmaztelkes kialakítás a jellemző. Az épületek telken belüli elhelyezkedéséről elmondható, hogy túlsúlyban vannak az utcával párhuzamosan az oldalhatáron elhelyezkedő épületek. Előkert nincs, vagy csak nagyon kis mértékű.

Új épületek építésekor mindig figyelemmel kell lenni a szomszédos beépítésekre és azokhoz igazodóan kell az épületünket kialakítani, hogy az utcakép egységes maradjon. Az indokolatlanul hátrahúzott épületelhelyezés nem javasolt.

MAGASSÁG

A Településközpont épületmagassága közel azonos. Ezen településrészben többnyire a földszintes épületkialakítás a meghatározó.

Az új épületek tervezésekor vagy a meglévő épületek átépítése bővítése során tekintettel kell lenni a szomszédos épületek magasságára. A kiugróan magas épületek rontják a település- valamint utcaképet, így ezen kialakításokat kerülni kell. A jellemző beépítési magasságnál magasabb épületek leárnyékolják a szomszédos telkeket, ami szintén kerülendő.

A jó beépítési magasság ismérve, hogy a kialakult szomszédos épületek magasságára tekintettel van és nem próbál még hivalkodóan kimagasodni közülük.

TETŐFORMA

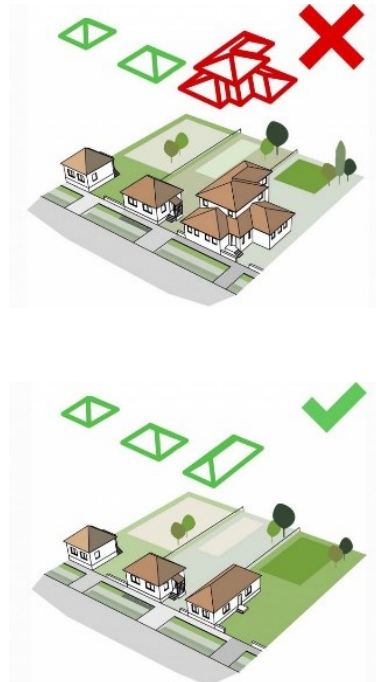
A tetőformákat illetően a területet az egyszerű tetőformák jellemzik megszakítatlan ereszonallal. Az házakon itt kontytetőket és nyeregtetőket vélhetünk felfedezni.

Az új tetők kialakításánál az egyszerű, letisztult, nyugodt tetőformát kell előnyben részesíteni. Kialakításuknál minden esetben meg kell vizsgálni a környező épületek tetőformáit és az azokhoz leginkább illő tetőformát kell választani. A tetők kialakításakor különös odafigyeléssel kell lenni a környező magasslatokból történő rálátás szempontjára is.

Amennyiben az építési telek körül egyszerű kontytetős épületek állnak, úgy oda szintén egyszerű tagozódású kontytetős tetőformát válasszunk.

Nem elfogadható a bonyolult sok tördelt felületből álló tetőforma, mert megbontja az utcaképet, valamint rombolja a település hangulatát.

Lapostetős épületek és épületrészek kialakítását ezen a településrészen lehetőleg kerülni kell.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A házak tetőhajlásszöge megközelítőleg hasonló. Mindegyik meglévő épület tetejének hajlásszöge közel 40 fokok.

A meglévő épületek közé épülő új épületek kialakításakor vagy meglévő épületek felújításakor, bővítésekor a környező épületek tetőhajlásszögéhez hasonló hajlásszöget kell választani az utca- és településképp összhangjára való tekintettel.

A túl alacsony, valamint a túl magas tetőhajlású épületek nem illeszkednek környezetükbe, ami által megtörik az utcakép összhangját.

TETŐFEDŐ ANYAGOK

A „Településközpont” héjalására a natúr színű égetett agyagcserép valamint a szürke színű síkpala jellemző. A nagy tagolatlan, egyszerű cserépfedések szépségét a hagyományos cserép fakó, natúr színei, valamint a kis ívű, kissé szabálytalan vonalvezetésű gerinccserepek adják.

Új épületek tervezésekor vagy meglévő épületek felújításakor színben és formában a környezethez illő égetett agyagcserepet vagy hozzá színben és formában alkalmazkodó egyéb héjalást válasszunk. Hagyományos szürke palafedést csak a meglévők pótlására vagy azok folytatására, továbbá melléképületeken alkalmazunk.

Korcolt fémlemez fedés abban az esetben alkalmazható, amennyiben kisebb tetőfelületek, mint például előtetők, lefedésére alkalmazzák.

Táblás fémlemezfedés (pl: trapézlemez, hullámlemez, szendvicspanel), bitumenes zsindeley, bitumenes szigetelőlemez, bitumenes hullámlemez használata kerülendő tájidegen mivolta végett. A palafedések utólagos felújítása bitumenes tetőfedő anyaggal szintén kerülendő. A fényes felületű tetőfedéseket kerülni kell.

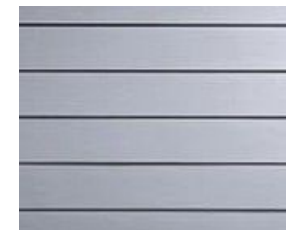
hódfarkú tetőcserép

hornlyolt tetőcserép

sajtolt tetőcserép

korcolt fémlemez

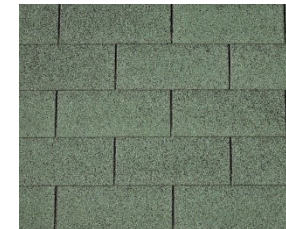
azbesztpala

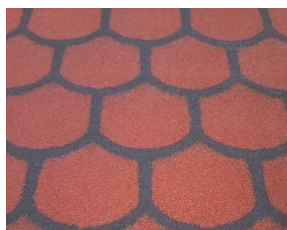
hullámos tetőcserép

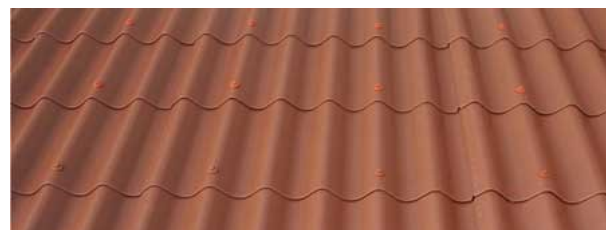
hódfarkú zsindeley

téglány zsindeley

tekercses zsindeley

hullámpala

KÉMÉNYEK

A kémények kialakítása, esztétikai megjelenése manapság elhanyagolt dolog, ám valójában ugyanolyan fontos része a háznak, mint bármely más elem. A ház fölé magasodó kémény, mintegy megkoronázza az épületnek. Arányai és a kéményfej kialakítása nagyban befolyásolja az épület esztétikai értékét.

A mai kémények műszakilag nagyon fejlettek, és e műszaki fejlettséghez keskenyebb kéményttest párosul. E keskenyebb kéményttest vékony megjelenésével kitűnik környezetéből, és ugyanakkor a ház arányaihoz sem minden esetben illeszkedik.

Esztétikailag ezért javasolt az új építésű, korszerű kéményeket gyámlapról indítható körbefalazással vagy kiegészítő hőszigeteléssel ellátni, annak érdekében, hogy a tájba illesztett háznak méltó lezárása lehessen.

A településközponti területen a látszó téglák és a vakolt kivitelű kémény egyaránt megtalálható. A kémények jellemző keresztmetszeti mérete változó, ezért új kémény létesítésekor mindig körültekintően kell eljárni. Elhelyezkedésüket tekintve többnyire az épület központjában, a gerinc közelében helyezkednek el. A kéményfejek tagolatlan vagy csak kevésbé tagoltak, így új kémény létesítésekor vagy meglévő kémény felújításakor, ezen formákat részesítsük előnyben.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A településközpontot az épületek fehér és pasztel színű vakolt homlokzata uralja. Új épület létesítésekor vagy meglévő épület felújításakor mindig meg kell vizsgálni a környező épületek homlokzatkialakítását és igyekezni kell a hozzájuk illeszkedő szint választani. Ez az elv az épületek lábazatkialakítására is igaz.

Homlokzati színek megválasztásakor kerülendők a harsány, élénk és hivalkodó színek.

AJTÓK, ABLAKOK

Településképi szempontból az épület leghangsúlyosabb homlokzata az utcai homlokzat, ezért itt fokozottan törekedni kell a megfelelő nyílászáró kialakításra. Az utcára merőleges kialakítású épületek homlokzatán egy darab nyílászáró, míg a szélesebbeken vagy az utcával párhuzamosan telepített épületeken kettő vagy három darab ablak jelenik meg. Az ablakok kialakítását illetően nincs egységes méret. Jellemző anyaguk a fa, így új ablak beépítésekor is részesítsük előnyben a különféle festett, pácolt fa ablakokat.

Új épületek tervezésekor minden esetben érdemes körüljárni a környező épületeket annak érdekében, hogy az új ház minél jobban belesimulhasson környezetébe.

TETŐABLAKOK, NYÍLÁSOK

A tetőablakok alkalmazása során törekedni kell az egyszerű kialakítású ablakokra. A letisztult tetőformákhoz az egyszerű kialakítású tetőablakok illenek, mint az egyszerű tetőkiállások, vagy a tetősíkablakok.

Az ablakok elhelyezésénél azonban kerülni kell a túl sok kiállást valamint a túlsúlyolt tetőformákat.

Szintén kerülendők a harsány, feltűnő tetőfelépítmények, a hegyes, toronyszerű kiállások, valamint az aránytalanul nagy tetőablakok, felépítmények. Ezen szempont a templomok és ravatalozók toronyfelépítményeire természetesen nem vonatkozik.

ÓFALU

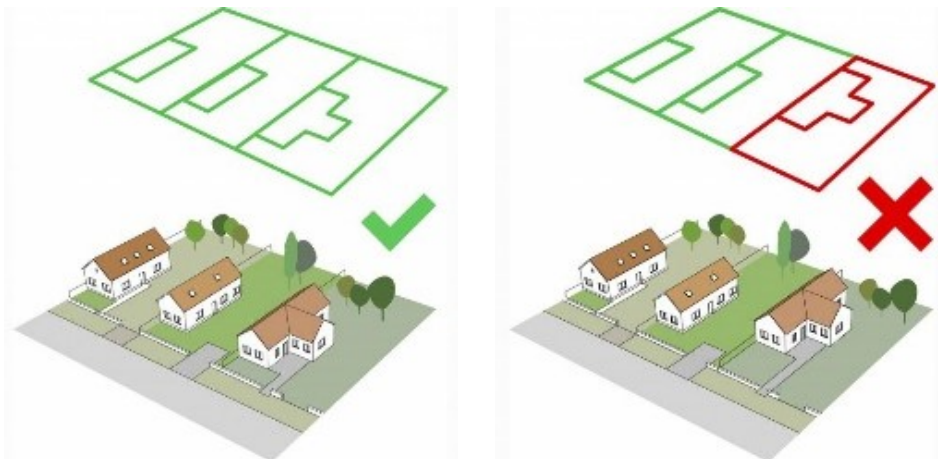
TELEPÍTÉS ÉS TÖMEG

Az „Ófalu” településrészen az épületek elhelyezkedése oldalhatáron álló. Az épülettömeg a telken belül többnyire utcára merőleges kialakítású. Csupán elszórva található a településrészen egy-egy épület utcával párhuzamos elrendezéssel.

A nem utcára merőleges kialakítású, indokolatlanul hátrahúzott vagy előretolt épületek építése nem javasolt.

Az új épületeket a telek oldalhatárára a kialakult szomszédos beépítések és előkertek figyelembevételével szükséges telepíteni. Az épület mögött ezáltal kialakítható a védett udvarrész.

Egy-egy előforduló szélesebb telken az épületet úgy kell elhelyezni, tömegét és formáját úgy kell tagolni, hogy az illeszkedjen a meglévő épületek közé.

MAGASSÁG

A lakóépületek magassága közel azonos. Ezen településrészen többnyire a földszintes és padlásteres vagy földszintes és tetőtérbeépítéses lakóépületek a meghatározóak.

Az új épületek tervezésekor vagy a meglévő épületek átépítése bővítése során tekintettel kell lenni a szomszédos épületek magasságára. A kiugróan magas épületek rontják a település- valamint utcaképet, így ezen kialakításokat kerülni kell.

A jó beépítési magasság ismerve, hogy a kialakult szomszédos épületek magasságára tekintettel van és nem próbál meg hivalkodóan kimagasodni közülük.

TETŐFORMA

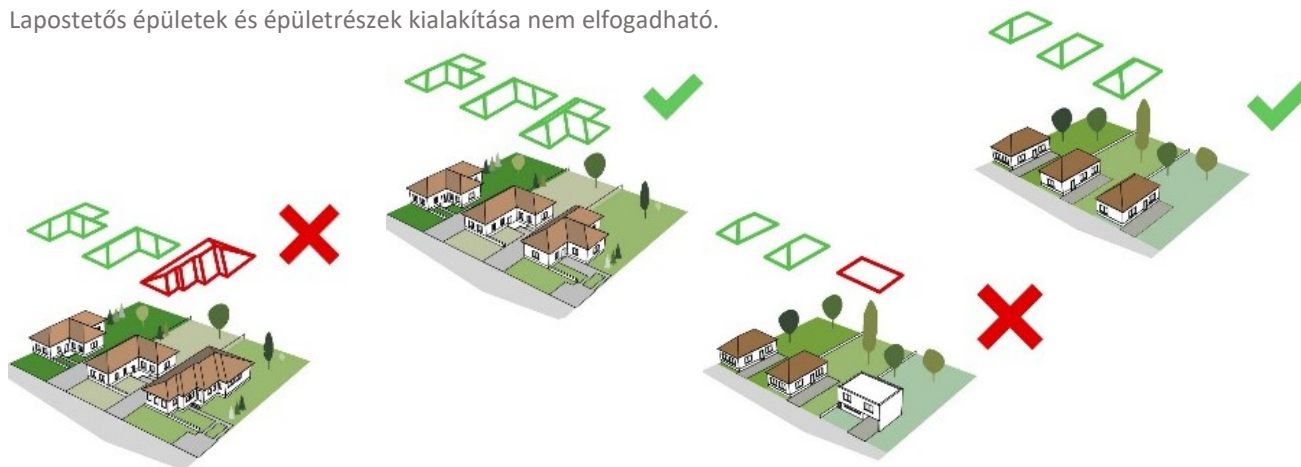
Az „Ófalu”-t az egyszerű tetőformák jellemzik. A legtöbb épületen a kontytetők különféle kialakítását vélhetjük felfedezni. Jellemzően az utcafronti tetőszakasz kontytetőben végződik, míg a hátsó rész kontyolt, oromfalas vagy tűzfalas kialakítással zárul. Ezt többnyire az épületek fő tömegéhez kapcsolódó melléképületek, valamint a tereplejtés határozzák meg. Szórványosan megtalálható még a hagyományos népi építészetre jellemző nyeregtetős épületkialakítás is. A nyeregtetők macskalépcsős oromfallal vagy oromdeszkával végződnek. Az épületek fő tömegéből kiugró keresztirányú épületrész lefedésére a kontyolt tető jellemző.

Az új tetők kialakításánál az egyszerű, letisztult, nyugodt tetőformát kell előnyben részesíteni. A tetőt az utcafronton a környező épületekkel összhangban javasolt kialakítani. Különösen fontos felhívni a figyelmet a tetőformák megválasztásánál a környező magasslatokból történő rálátásra is.

Amennyiben az építési telek körül egyszerű kontytetős épületek állnak, úgy oda szintén egyszerű tagozódású kontytetős tetőformát válasszunk.

Nem elfogadható a bonyolult, sok tördelt felületből álló tetőforma, mert megbontja az utcaképet, valamint rombolja a település hangulatát. Kerülendő a tájidegen, alacsony dőlésszögű, mediterrán stílusú, összetett tetőforma, mert diszharmoniót kelt.

Lapostetős épületek és épületrészek kialakítása nem elfogadható.

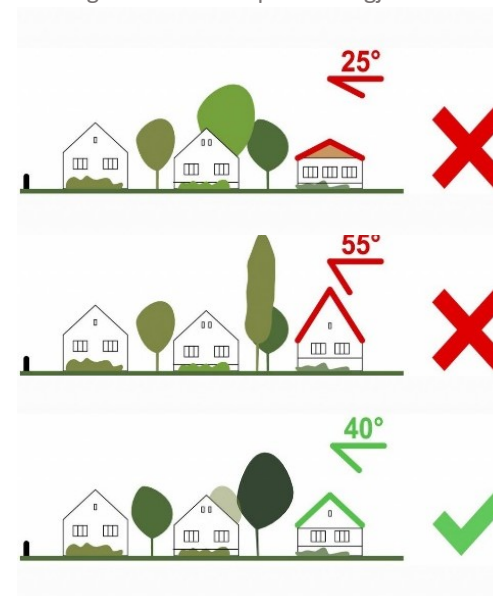

TETŐHAJLÁSSZÖG

A lakóházak tetőhajlásszöge megközelítőleg hasonló. A meglévő épületeket a 40 fok közeli dőlésszög jellemzi.

A meglévő épületek közé épülő új épületek kialakításakor vagy meglévő épületek felújításakor, bővítésekor a környező épületek tetőhajlásszögéhez hasonló hajlásszöget kell választani az utca- és településképp összhangjára való tekintettel.

A túl alacsony, valamint a túl magas tetőhajlású épületek nem illeszkednek környezetükbe, ami által megtörik az utcakép összhangját.

TETŐFEDŐ ANYAGOK

A falu ezen részén a héjalást jellemző tetőfedő anyag a natúr színű égetett tetőcserép. A nagy tagolatlan, egyszerű cserépfedések szépségét a hagyományos cserép fakó, natúr színei, valamint a kis ívű, kissé szabálytalan vonalvezetésű gerinccserepek adják. Nagy számban megfigyelhető még a sötét színű síkpala is.

Új épületek tervezésekor vagy meglévő épületek felújításakor színben és formában a környezethez illő égetett agyagcserépet vagy hozzá színben és formában alkalmazkodó egyéb héjalást válasszunk. Hagyományos sötét palafedést csak a meglévők pótlására vagy azok folytatására, továbbá melléképületeken alkalmazunk.

Táblás fémlemezfedés (pl: trapézlemez, hullámlemez, szendvicspanel), bitumenes zsindelek, bitumenes szigetelőlemez, bitumenes hullámlemez használata kerülendő tájidegen mivolta végett. A palafedések utólagos felújítása bitumenes tetőfedő anyaggal szintén kerülendő.

A fényes felületű tetőfedéseket kerülni kell.

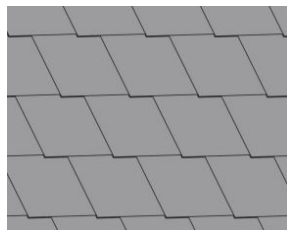
hódfarkú tetőcserép

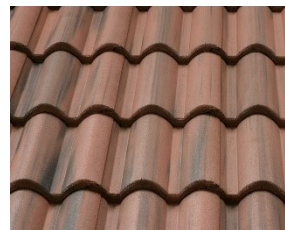
hornyolt tetőcserép

sajtolt tetőcserép

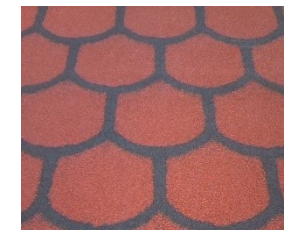
azbesztpala

hullámos tetőcserép

hódfarkú zsindelek

tekerceses zsindelek

táblás fémlemez

hullámpala

KÉMÉNYEK

A kémények kialakítása, esztétikai megjelenése manapság elhanyagolt dolog, ám valójában ugyanolyan fontos része a háznak, mint bármely más elem. A ház fölé magasodó kémény, mintegy megkoronázása az épületnek. Arányai és a kéményfej kialakítása nagyban befolyásolja az épület esztétikai értékét.

A mai kémények műszakilag nagyon fejlettek, és e műszaki fejlettséghez keskenyebb kéményttest párosul. E keskenyebb kéményttest vékony megjelenésével kitűnik környezetéből, és ugyanakkor a ház arányaihoz sem illeszkedik.

Esztétikailag ezért javasolt az új építésű, korszerű kéményeket gyámlapról indítható körbefalazással ellátni, annak érdekében, hogy a tájba illesztett háznak méltó lezárást adhasson.

A település ezen részén a régebben épült valamennyi kémény vakolatlan téglakémény. A kémények jellemző keresztmetszeti mérete 38x38 cm vagy annál nagyobb. Elhelyezkedésüket tekintve többnyire az épület központjában, a gerinc közelében helyezkednek el. A kéményfejek lezárását illetően az egyszerűbb téglából készült lezárások a meghatározóak, így felújításkor vagy új építésekor ezen formákat részesítsük előnyben.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az „Ófalu”-ban az épületek homlokzati színeinek tekintetében a fehér és krémszínek a dominánsak. Csupán elvétve találkozhatunk más színű homlokzattal. Az épületek lábazata igen változatos.

A házak homlokzati színeinek megválasztása során törekedni kell, hogy a környezetéhez illeszkedő legyen. Javasolt elsősorban a fehér árnyalatainak, mint a hófehér vagy a koszos fehér, valamint a pasztell színek választása.

Homlokzati színek megválasztásakor kerülendőek a harsány, élénk és hivalkodó színek.

A lábazatok kiképzésénél megfigyelhető a homlokzati síkból előre ugró lábazat, melyek kőből készültek. Némely épületen szabadon, másokon pedig vakolt felületképzéssel is láthatók.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ablakok kialakítása, aránya befolyással van az épület arányaira, valamint homlokzati megjelenésére. A régi nyílászárók jellemzői, hogy kicsik, emiatt az ablakok körül nagyobb tömör felületek a jellemzőek. A tömör és áttört felületek aránya az egyik legmeghatározóbb tényező egy épület megjelenésében.

Településképi szempontból az épület leghangsúlyosabb homlokzata az utcai homlokzat, ezért itt fokozottan törekedni kell a megfelelő nyílászáró kialakításra. Az utcára merőleges kialakítású keskeny, régi épületek homlokzatán egy darab háromszárnyú nyílászáró, míg a szélesebbeken vagy az utcával párhuzamosan telepített épületeken kettő darab osztott ablak jelenik meg. Jellemző anyaguk a fa, így új ablak beépítésekor is részesítsük előnyben a különféle festett, pácolt fa ablakokat.

Új épületek tervezésekor minden esetben érdemes körüljárni a környező épületeket és ihletet meríteni belőlük, hogy a ház minél jobban belesimulhasson környezetébe.

TETŐABLAKOK, NYÍLÁSOK

A tetőablakok alkalmazása során törekedni kell az egyszerű kialakítású ablakokra. A letisztult tetőformákhoz az egyszerű kialakítású tetőablakok illenek, mint az egyszerű tetőkiállások, a tetősíkablakok vagy az ökörszemablakok.

Az ablakok elhelyezésénél azonban kerülni kell a túl sok kiállást valamint a túlszűfolt tetőformákat.

Szintén kerülendők a harsány, feltűnő tetőfelépítmények, a hegyes, toronyszerű kiállások, valamint az aránytalanul nagy tetőablakok, felépítmények.

Padlásterek esetében kicsi bevilágító és szellőztető ablakok javasoltak, melyek nem törik meg az egyszerűség és letisztultság vonalát.

TORNÁCOK

Az „Ófalu” településrész egyik legmeghatározóbb és egyben az egész település jellegzetes építészeti eleme az oszlopos tornác. E nyitott, gyakran gádornak is nevezett, homlokzatnak számos különféle változatát figyelhetjük meg. A legelterjedtebb az oszlopos vagy pilléres tornác, gerendás áthidalással mellvéd nélküli kialakítással, mely építészeti motívum az utcai homlokzaton is megnyilvánul egy ajtónyílás formájában. Pár háznál megfigyelhető az oszlopos tornác, kosárféle árkádsorral és mellvédfalas kialakítással is. A pillérek anyagában rendkívüli változatosságra bukkanhatunk. Készültek fából, kőből és téglából is vakolt kivitelben. A népi építészetben a tornác a legpraktikusabb módja az épületek energiaháztartásának egyensúlyban tartására, hisz nyáron nem engedi felmelegedni a tornác mögött megbúvó homlokzatot, így hűvösen tartja a belső tereket, valamint kellemes árnyékolt, átmeneti teret képez a belső helyiségek és a külső udvar között. A téli időszakban az alacsonyan járó nap sugarai el tudják érni a tornác belső homlokzatát, ami által fel tudják melegíteni a falakat, ablakokat, valamint a mögöttük lévő helyiségeket. Sajnos azonban számos háznál megfigyelhető ezen tornácok részleges vagy teljes beépítése, mely az épület energetikai jellemzőjét kedvezőtlen irányba befolyásolja, valamint a településrész egyik legjellemzőbb népi építészeti motívumának és hagyományának eltűnéséhez vezethet.

A tornácok kialakítására számos részleteikben eltérő és a településen fellelhető megoldás lehetséges. A tornácos épületek sora karakteres utcaképet hoz létre, mellyel erősíthető a település egységes arculata és identitása, ezért településképi szempontból fontos ezen tornácok megőrzése, valamint ezen hagyomány újszerű, átgondolt becsempészése az újonnan kialakítandó épületekbe.

VÉDETT ÓFALU

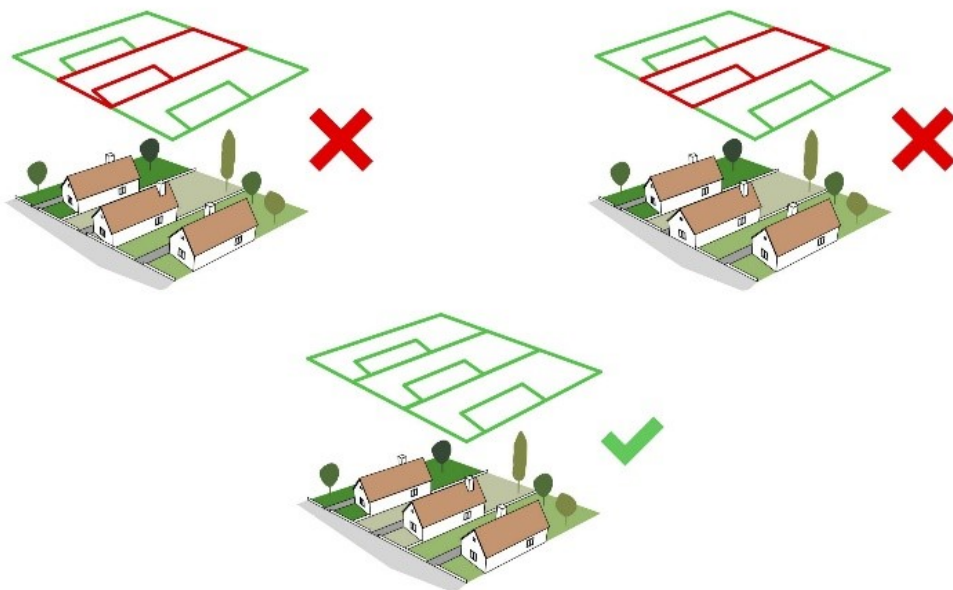
TELEPÍTÉS ÉS TÖMEG

A „Védett ófalu”-ban a településkép különösen egységes képet mutat. A keskeny hosszúkás szalagtelkek a lejtős terepadottságokhoz igazodtak, így kis mértékben szöveget zárnak be az utca vonalával. A telkeken a hosszanti telekhatár mentén, az utcára közel merőleges, oldalhatáros beépítés alakult ki, így új építések esetén is ez a mérvadó.

A nem utcára merőleges kialakítású, indokolatlanul hátrahúzott vagy előretolt épületek építése nem javasolt.

Szintén nem javasolt az épületek homlokzatának az utcai telekhatárra történő kifordítása.

Az új épületeket a telek oldalhatárára a kialakult szomszédos beépítések és előkertek figyelembevételével szükséges telepíteni. Az épület mögött ezáltal kialakítható a védett udvarrész.

MAGASSÁG

A lakóépületek magassága szinte azonos. A „Védett ófalu” területén a régebbi épületek esetében többnyire a földszintes, padlásteres lakóépületek a meghatározóak.

Az új épületek tervezésekor vagy a meglévő épületek átépítése, bővítése során tekintettel kell lenni a szomszédos épületek magasságára. A kiugróan magas épületek rontják a település- valamint utcaképet, így ezen kialakításokat kerülni kell.

A jó beépítési magasság ismerve, hogy a kialakult szomszédos épületek magasságára tekintettel van és nem próbál meg hivalkodóan kimagasodni közülük. A lejtős területeken az épületek relatív magassága a mérvadó.

TETŐFORMA

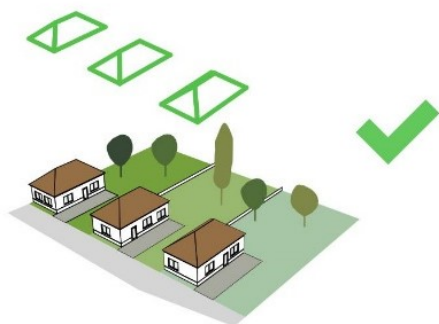
A „Védett ófalu”-t az egyszerű tetőformák jellemzik, melyeknek ereszvonaluk megszakítás nélkül fut végig a ház vonalán. A legtöbb épületen a kontytetőt vélhetjük felfedezni. Jellemzően az utcafronti tetőszakasz kontytetőben végződik, míg a hátsó rész kontyolt, oromfalas vagy tűzfalas kialakítással zárul. A hátsó oromfal kialakításánál még megfigyelhető a ritkaságszámba menő macskalépcsős kiképzés. A hátsó oromfal kialakítását többnyire az épületek fő tömegéhez kapcsolódó melléképületek indokolták.

Szórványosan fellelhető még a hagyományos népi építészetre jellemző nyeregtetős tetőforma is.

Az új tetők kialakításánál az egyszerű, letisztult, nyugodt, kontytetőt kell előnyben részesíteni. A tetőt az utcafronton a környező épületekkel összhangban javasolt kialakítani. Különösen fontos felhívni a figyelmet a tetőformák megválasztásánál a környező magasslatokból történő rálátásra is.

Ahogy az előző lehatárolásokban, úgy itt sem elfogadható a bonyolult sok tördelt felületből álló tetőforma, mert megbontja az utcaképet, valamint rombolja a település hangulatát. Kerülendő a tájidegen, alacsony dőlésszögű, mediterrán stílusú, összetett tetőforma.

Lapostetős épületek és épületrészek kialakítása nem megengedett.

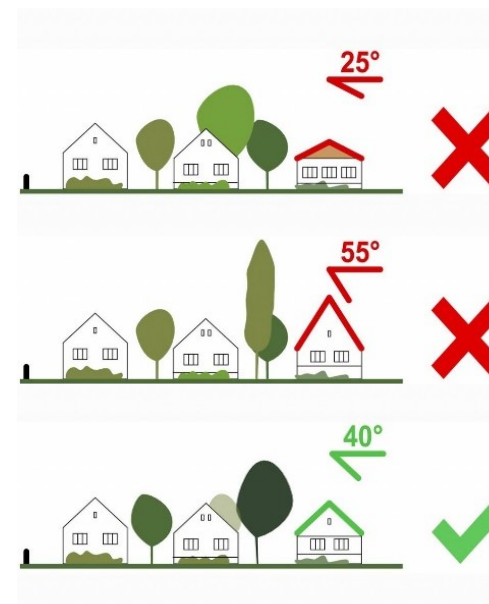

TETŐHAJLÁSSZÖG

A lakóházak tetőhajlásszöge megközelítőleg hasonló. A meglévő épületeket a 40 fok közeli dőlésszög jellemzi.

A meglévő épületek közé épülő új épületek kialakításakor vagy meglévő épületek felújításakor, bővítésekor a környező épületek tetőhajlásszögéhez hasonló dőlésszöget kell választani az utca- és településképp összhangjára való tekintettel.

A túl alacsony, valamint a túl magas tetőhajlású épületek nem illeszkednek környezetükbe, ami által megtörik az utcakép összhangját, továbbá a túl magas tető leárnyékolhatja a szomszéd, illetve saját udvarunkat.

TETŐFEDŐ ANYAGOK

A „Védett ófalu” részen a jellemző tetőfedő anyag a natúr színű égetett tetőcserép. A nagy tagolatlan, egyszerű cserépfedések szépségét a hagyományos cserép fakó, natúr színei, valamint a kis ívű, kissé szabálytalan vonalvezetésű gerinccserepek adják.

Csakúgy, mint az „Ófalu” részen, ezen a településrészen is nagy számban megfigyelhető még tetőfedő anyagként a szürke színű síkpala is.

Új épületek tervezésekor vagy meglévő épületek felújításakor színben és formában a környezethez illő égetett agyagcserepet válasszunk. Hagyományos szürke palafedést csak a meglévők pótlására vagy azok folytatására használjunk.

Táblás fémlemezfedés (pl: trapézlemez, hullámlemez, szendvicspanel), bitumenes zsindelel, bitumenes szigetelőlemez, bitumenes hullámlemez használata kerülendő tájidegen mivolta végett. A palafedések utólagos felújítása bitumenes tetőfedő anyaggal szintén kerülendő.

A fényes felületű tetőfedéseket kerülni kell.

hódfarkú tetőcserép

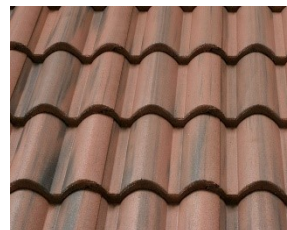
hornyolt tetőcserép

sajtolt tetőcserép

azbesztpala

hullámos tetőcserép

hódfarkú zsindelel

tekerceses zsindelel

táblás fémlemez

hullámpala

KÉMÉNYEK

A kémények kialakítása, esztétikai megjelenése manapság elhanyagolt dolog, ám valójában ugyanolyan fontos része a háznak, mint bármely más elem. A ház fölé magasodó kémény, mintegy megkoronázása az épületnek. Arányai és a kéményfej kialakítása nagyban befolyásolja az épület esztétikai értékét.

A mai kémények műszakilag nagyon fejlettek, és e műszaki fejlettséghez keskenyebb kéményttest párosul. E keskenyebb kéményttest vékony megjelenésével kitűnik környezetéből, és ugyanakkor a ház arányaihoz sem illeszkedik.

Esztétikailag ezért javasolt az új építésű, korszerű kéményeket gyámlapról indítható körbefalazással ellátni, annak érdekében, hogy a tájba illesztett háznak méltó lezárást adhasson.

A település ezen részén a régebben épült kémények vakolt vagy vakolatlan téglából lettek építve. A kémények jellemző keresztmetszeti mérete 38x38 cm vagy annál nagyobb. Elhelyezkedésüket tekintve többnyire az épület központjában, a gerinc közelében helyezkednek el. A kéményfejek lezárásánál előnyben részesültek az egyszerűbb, kevésbé tagolt lezárások, így felújításkor vagy új építésekor ezen formákat részesítsük előnyben.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az épületek burkolása, színezése, homlokzati kialakítása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt. A különféle eszközök természetesen bátran használhatók, azonban használat során mindig tartuk szem előtt az összképet. A túldíszített és színezett épület hamar érdektelenné, unalmassá majd zavaróvá válik a nyugodt, tiszta utcaképben. A jól megválasztott anyag-és színhasználat az esztétika mellett egyben védelmet is jelent az épületnek.

A „védett ófalu”-ban az épületek homlokzata keskeny, melyet a legtöbb esetben egy darab szélesebb, téglalap alakú, többosztású ablak tör át. Az ablakok szimmetrikusan helyezkednek el a homlokzaton, amennyiben a ház nem tornácos. Tornácos épület esetében az ablak aszimmetrikusan van elhelyezve, mely mellett még a tornác ajtónyílása áll.

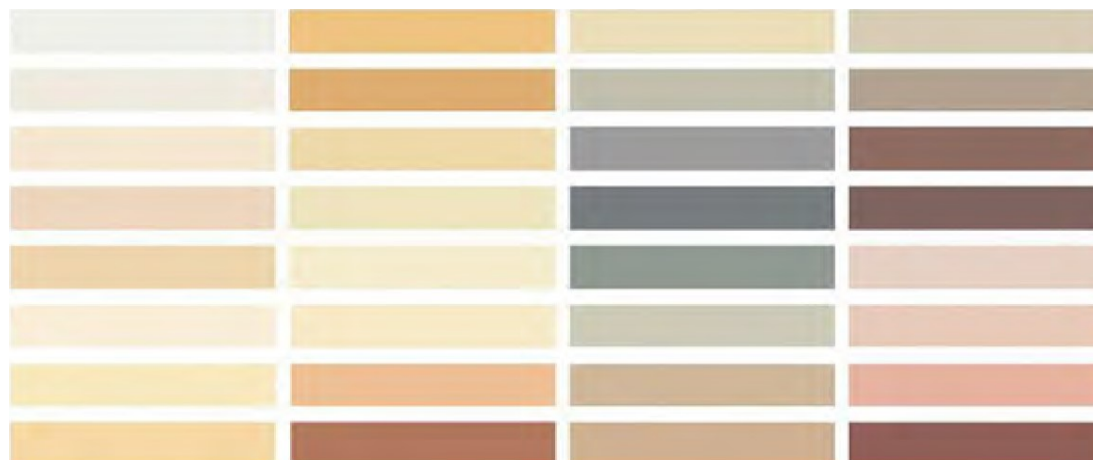
ANYAGHASZNÁLAT ÉS SZÍNEK

A homlokzatok kialakítása során mind anyaghasználat, mind szín tekintetében a település, és ezen belül is az utca, építészeti hagyományaihoz és adottságaihoz kell illeszkedni. A homlokzat színeinek megválasztása során törekedni kell, hogy a környezetéhez illeszkedő legyen, amely által elérhetjük, hogy épületünk belesimuljon az utcaképbe. Homlokzati színek megválasztásakor kerülendőek a harsány, élénk, hivalkodó színek, melyek nem illenek az utca és a település szellemiségéhez.

Homlokzatokon javasolt az egyszerű struktúrájú vakolt felületek kialakítása, melyeket jelen arculati övezetben elsősorban a fehér árnyalatainak, mint a hófehér vagy a koszos fehér, valamint visszafogott földszínekkel (szürkés, sárgás, barnás, vöröses) kerüljenek kialakításra.

A kiegészítő szerkezeteknél természetes anyagokat (pl.: fa) használjunk. Kerüljük a művi dolgokat.

Az épületek lábazatára jellemző az előre ugró lábazatkialakítás, melynek anyaga jellemzően terméskő. A lábazatok megtalálhatóak natúr szabadon maradó, vakolt és meszelt kivitelben is. Épületünkön mi is ezen kialakításokat használjuk. Kerüljük a ragasztott burkolatok használatát, melyek művi hatást keltenek. Vakolt lábazat esetén a homlokzat színénél sötétebb szín készítése javasolt.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ablakok kialakítása, aránya befolyással van az épület arányaira, valamint homlokzati megjelenésére. A régi nyílászárók jellemzői, hogy kicsik, emiatt az ablakok körül nagyobb tömör felületek a jellemzőek. A tömör és áttört felületek aránya az egyik legmeghatározóbb tényező egy épület megjelenésében.

Településképi szempontból az épület leghangsúlyosabb homlokzata az utcai homlokzat, ezért itt fokozottan törekedni kell a megfelelő nyílászáró kialakításra. Az utcára merőleges kialakítású keskeny, régi épületek homlokzatán egy darab háromszárnyú nyílászáró jelenik meg. Jellemző anyaguk a fa, így új ablak beépítésekor is részesítsük előnyben a különféle festett, pácolt fa ablakokat.

Új épületek tervezésekor körültekintően kell eljárni és a tervezés során meg kell vizsgálni a környező épületeket és ihletet meríteni belőlük, hogy a ház minél jobban belesimulhasson környezetébe.

TETŐABLAKOK, NYÍLÁSOK

Erre az arcuati övezetre nem jellemző a tetőablakok használata. Új építésű épület vagy tetőtérbeépítés esetén törekedni kell az egyszerű kialakítású tetőablakok használatára. A letisztult tetőformákhoz az egyszerű kialakítású tetőablakok illenek, mint az egyszerű tetőkiállások, a tetősíkablakok vagy az ökörszemablakok. Az ablakok elhelyezésénél azonban kerülni kell a túl sok kiállást valamit a túlszűfolt tetőformákat.

Szintén kerülendők a harsány, feltűnő tetőfelépítmények, a hegyes, toronyszerű kiállások, valamint az aránytalanul nagy tetőablakok és felépítmények.

Padlásterek esetében kicsi bevilágító és szellőztető ablakok javasoltak, melyek nem törik meg az egyszerűség és letisztultság vonalát.

TORNÁCOK

A „Védett ófalu” egyik legmeghatározóbb és egyben az egész település jellegzetes építészeti eleme az oszlopos tornác. E nyitott, gyakran gádornak is nevezett, homlokzatnak számos különféle változatát figyelhetjük meg. A legelterjedtebb az oszlopos vagy pilléres tornác, gerendás áthidalással mellvéddel vagy mellvéd nélküli kialakítással, mely építészeti motívum az utcai homlokzaton is megnyilvánul egy ajtónyílás formájában. A pillérek anyaga jellemzően téglából vagy kőből vakolt kivitelben. A népi építészetben a tornác a legpraktikusabb módja az épületek energiaháztartásának egyensúlyban tartására, hisz nyáron nem engedi felmelegedni a tornác mögött megbúvó homlokzatot, így hűvösen tartja a belső tereket, valamint kellemes árnyékolt, átmeneti teret képez a belső helyiségek és a külső udvar között. A téli időszakban az alacsonyan járó nap sugarai el tudják érni a tornác belső homlokzatát, ami által fel tudják melegíteni a falakat, ablakokat, valamint a mögöttük lévő helyiségeket.

Sajnos számos háznál megfigyelhető ezen tornácok részleges állagromlása. Ezen jellegzetes tornácok beépítése nem javasolt, mert az épület energetikai jellemzőjét kedvezőtlenül irányba befolyásolja, valamint a településrész egyik legjellemzőbb népi építészeti motívumának és hagyományának eltűnéséhez vezethet.

A tornácok kialakítására, elhelyezkedésére számos részleteikben eltérő megoldás lelhető fel. A lejtős területen elhelyezkedő tornácok épületek sora olyan karakteres utcaképet hoz létre, mely egyedi a maga nemében és mellyel erősíthető a település egyedi arculata és identitása. Településképi szempontból fontos ezen tornácok megőrzése, valamint ezen hagyomány újszerű, átgondolt becsempészése az újonnan kialakítandó épületekbe.

ÚJFALU

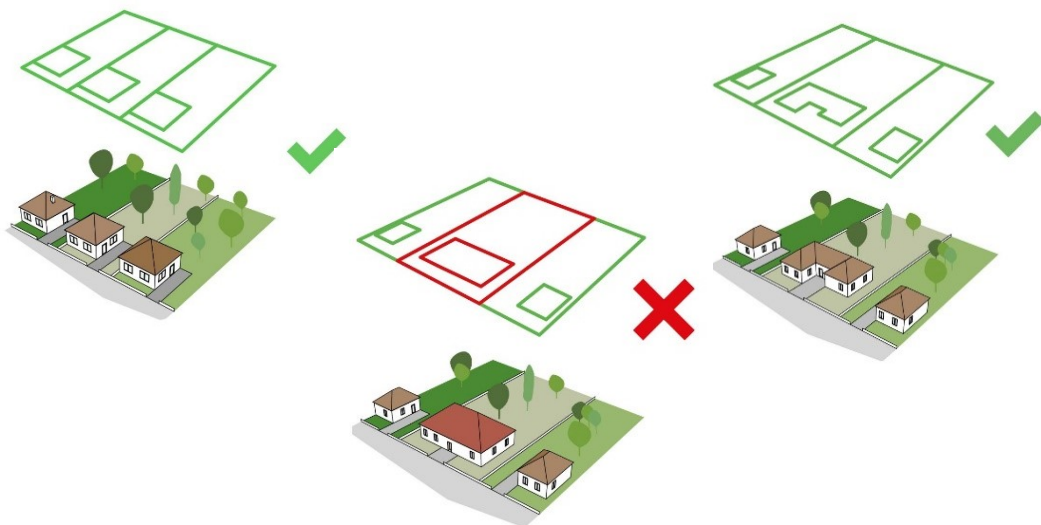
TELEPÍTÉS ÉS TÖMEG

Az „Újfalú” településszerkezetét a szalagtelkes kialakítás jellemzi, melyeken az épületek oldalhatáros beépítéssel helyezkednek el. A területet a négyzetes vagy „L” alakú, kis fesztávú házak uralják. A fő tömeghez a telkek hátsó része felé elnyúlóan, az épületek meghosszabbításaként egy-egy melléképület is csatlakozik. Ezáltal elmondható, hogy az épülettömeg az utcára merőleges kialakítású. Elvétve azonban találkozhatunk pár utcával párhuzamosan telepített épülettel is.

Foghíjbeépítések esetén az új épületeket a telk oldalhatárára a kialakult szomszédos beépítések és előkertek figyelembevételével szükséges telepíteni.

Az indokolatlanul kicsi és nagy előkertek kialakítása kerülendő. Épületünkkel minden esetben igazodjunk a szomszédos épületek vonalához.

Egy-egy előforduló szélesebb telken az épületet úgy kell elhelyezni, tömegét és formáját úgy kell tagolni, hogy az illeszkedjen a meglévő épületek közé. A túlságosan nagyméretű, tagolatlan alaprajzok kerülendők, csakúgy, mint a nagyon tagolt épülettömeg is. Az egyszerű tömegformálás javasolt.

MAGASSÁG

A lakóépületek magassága közel azonos. Jellemzően földszintes épületek a meghatározóak, melyek ezen a településrészen a terepadottságokhoz igazodva alapincézéssel készültek, ami által a terephez való illeszkedésük jónak mondható. Egy-egy épületen a tetőtérbeépítés nyomait is felfedezni vélhetjük.

Az új épületek tervezésekor vagy a meglévő épületek átépítése bővítése során tekintettel kell lenni a szomszédos épületek magasságára. A kiugróan magas épületek rontják a település- valamint utcaképet, így ezen kialakításokat kerülni kell.

A jó beépítési magasság ismérve, hogy a kialakult szomszédos épületek magasságára tekintettel van és nem próbál meg hivalkodóan kimagasodni közülük.

Pincszint létesítésekör ügyelni kell arra, hogy az épületet ne emeljük ki túlzottan a tereplejtéshez képest, mert az rontja a ház viszonyát a tereppel, valamint irreálisan magas előlépcsőt eredményezhet. következőképpen a tetőszerkezet is kimagasodik a környező épületekhez képest.

TETŐFORMA

Az „Újfalú” tetőformáit elsősorban a kontytetők és a sátoztetők határozzák meg. Elvértve találkozhatunk pár nyeregtetős épülettel is, azonban számuk csekély.

Az új tetőket a környező épületekkel összhangban javasolt kialakítani. Ezen kritériumok a tető formájára, tömegalakítására és hajlásszögére egyaránt értendők. Amennyiben a telek körül kontytetős vagy sátoztetős épületek állnak, úgy az új tető kialakításánál is kontytetőt vagy sátoztetőt kell alkalmazni az egységes és nyugodt utcakép megteremtése érdekében. Az eltérő tetőformájú épületek idegenül hatnak. Ahogy a többi terület esetében itt is különösen fontos felhívni a figyelmet a tetőformák megválasztásánál a környező magaslatokból történő rálátásra.

Ahogy az előző lehatárolásokban, úgy itt sem elfogadható a bonyolult sok tördelt felületből álló tetőforma, mert megbontja az utcaképet, valamint rombolja a település hangulatát. Kerülendő a tájidegen, alacsony dőlésszögű, mediterrán stílusú, összetett tetőforma, valamint a toronyszerű tetőkialakítások.

Lapostetős épületek és épületrészek kialakítása ezen a területen nem megengedett.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A lakóházak tetőhajlásszöge megközelítőleg hasonló. A meglévő épületeket a 40 fok közeli dőlésszög jellemzi.

A meglévő épületek közé épülő új épületek kialakításakor vagy meglévő épületek felújításakor, bővítésekor a környező épületek tetőhajlásszögéhez hasonló dőlésszöget kell választani az utca- és településképp összhangjára való tekintettel.

A túl alacsony, valamint a túl magas tetőhajlású épületek nem illeszkednek környezetükbe, ami által megtörik az utcakép összhangját, továbbá a túl magas tető leárnyékolhatja a szomszéd, illetve saját udvarunkat.

TETŐFEDŐ ANYAGOK

Az „Újfalú” jellemző tetőfedő anyaga a natúr színű égetett tetőcserép. Az aprólékos gondossággal rakott cserépfedések szépsége a régi időket idézi meg. A hagyományos cserép fakó, natúr színei, valamint a kis ívű, kissé szabálytalan vonalvezetésű gerinccserepek páratlan egységet képeznek a természetes környezettel.

Csakúgy, mint az „Ófalú” részen, ezen a településrészen is nagy számban megfigyelhető még tetőfedő anyagként a szürke színű síkpala is.

Új épületek tervezésekor vagy meglévő épületek felújításakor színben és formában a környezethez illő égetett agyagcserepet válasszunk. Hagyományos szürke palafedést csak a meglévők pótlására vagy azok folytatására használjunk.

Táblás fémlemezfedés (pl: trapézlemez, hullámlemez, szendvicspanel), bitumenes zsindelel, bitumenes szigetelőlemez, bitumenes hullámlemez használata kerülendő tájidegen mivolta végett. A palafedések utólagos felújítása bitumenes tetőfedő anyaggal szintén kerülendő.

A fényes felületű tetőfedéseket kerülni kell.

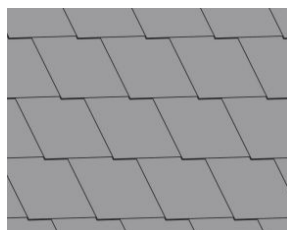
hódfarkú tetőcserép

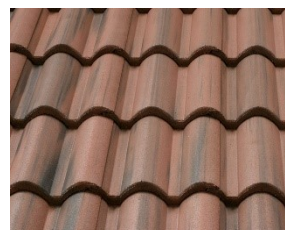
hornyolt tetőcserép

sajtolt tetőcserép

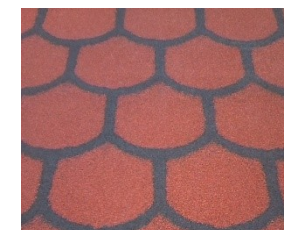
azbesztpala

hullámos tetőcserép

hódfarkú zsindelel

tekerceses zsindelel

táblás fémlemez

hullámpala

KÉMÉNYEK

A kémények kialakítása, esztétikai megjelenése manapság elhanyagolt dolog, ám valójában ugyanolyan fontos része a háznak, mint bármely más elem. A ház fölé magasodó kémény, mintegy megkoronázása az épületnek. Arányai és a kéményfej kialakítása nagyban befolyásolja az épület esztétikai értékét.

A mai kémények műszakilag nagyon fejlettek, és e műszaki fejlettséghez keskenyebb kéményttest párosul. E keskenyebb kéményttest vékony megjelenésével kitűnik környezetéből, és ugyanakkor a ház arányaihoz sem illeszkedik.

Esztétikailag ezért javasolt az új építésű, korszerű kéményeket gyámlapról indítható körbefalazással ellátni, annak érdekében, hogy a tájba illesztett háznak méltó lezárást adhasson.

A település ezen részén a régebben épült kémények nagyon hasonlóak a település többi részén fellelhetőkhöz. A kémények itt is vakolt vagy vakolatlan téglából lettek építve. A kémények jellemző keresztmetszeti mérete 38x38 cm vagy annál nagyobb. Elhelyezkedésüket tekintve többnyire az épület központjában, a gerinc közelében helyezkednek el. A kéményfejek lezárásánál itt is előnyben részesültek az egyszerűbb, kevésbé tagolt lezárások, így felújításkor vagy új építésekor ezen formákat részesítsük előnyben.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az épületek burkolása, színezése, homlokzati kialakítása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt. A különféle eszközök természetesen bátran használhatók, azonban használat során mindig tartsuk szem előtt az összképet. A túldíszített és színezett épület hamar érdektelenné, unalmassá majd zavaróvá válik a nyugodt, tiszta utcaképben. A jól megválasztott anyag-és színhasználat az esztétika mellett egyben védelmet is jelent az épületnek.

Az „Újfalú” településrészen az épületek homlokzatát a korábbi övezetekhez képest szélesebb utcai homlokzat jellemzi, melyeket a legtöbb esetben fehér vagy halvány krém színű vakolatba öltöztettek fel és melyeken kettő darab téglalap alakú ablak jelenik meg. A lábazatra jellemző az előre ugró, szabadon maradó terméskő lábazat.

Az utcai homlokzat a ház arca, amivel a régiek nagyon tisztában voltak, ezért nagyon fontos, hogy mit is jelenítünk meg ezzel az arccal. A homlokzatok kialakításakor törekedni kell az ideális és tradicionális arányok és anyagok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására.

A homlokzatok kialakításakor kerülni kell az utca felé néző garázkapuk kialakítását. Helyette javasolt inkább a garázsok oldalról, az udvar felől történő megközelítése. Foghíjbeépítés vagy átépítés esetén, amennyiben lehetőségünk van rá, úgy a garázst az épület hátsó részében vagy a hátsó udvarban alakítsuk ki.

ANYAGHASZNÁLAT ÉS SZÍNEK

A homlokzatok kialakítása során mind anyaghasználat, mind szín tekintetében a település, és ezen belül is az utca, építészeti hagyományaihoz és adottságaihoz kell illeszkedni. A homlokzat színeinek megválasztása során törekedni kell, hogy a környezetéhez illeszkedő legyen, amely által elérhetjük, hogy épületünk belesimuljon az utcaképbe.

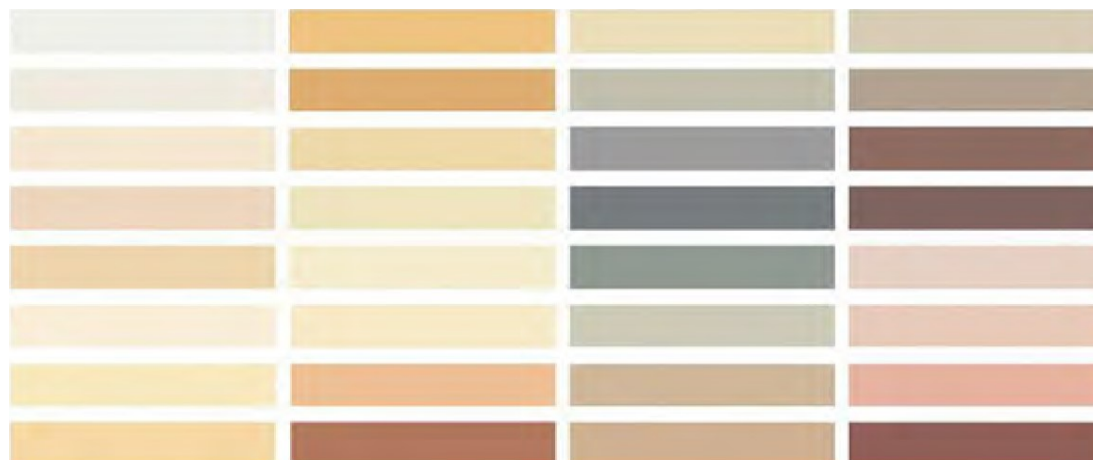

Homlokzati színek megválasztásakor kerülendőek a harsány, élénk, hivalkodó színek, melyek nem illenek az utca és a település szellemiségéhez.

Homlokzatokon javasolt az egyszerű struktúrájú vakolt felületek kialakítása, melyeket jelen arculati övezetben elsősorban a fehér árnyalatainak, mint a hófehér vagy a koszos fehér, valamint visszafogott, pasztell földszínekkel (szürkés, sárgás, barnás, vöröses) kerüljön kialakításra.

A kiegészítő szerkezeteknél természetes anyagokat (pl.: fa) használjunk. Kerüljük a művi dolgokat.

Az épületek lábazata vakolt felülettel vagy terméskőből készüljön. Kerüljük a ragasztott burkolatok használatát, melyek művi hatást keltenek. Vakolt lábazat esetén a homlokzat színénél sötétebb szín készítése javasolt.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ablakok kialakítása, aránya befolyással van az épület arányaira, valamint homlokzati megjelenésére. A régi nyílászárók jellemzői, hogy kicsik, emiatt az ablakok körül nagyobb tömör felületek a jellemzőek. A tömör és áttört felületek aránya az egyik legmeghatározóbb tényező egy épület megjelenésében.

Településképi szempontból az épület leghangsúlyosabb homlokzata az utcai homlokzat, ezért itt fokozottan törekedni kell a megfelelő nyílászáró kialakításra. Az utcai homlokzatokon, homlokzatszélességtől függően, egy vagy kettő darab szimmetrikusan elhelyezett, fekvő téglalap alakú nyílászáró jelenik meg. Az ablakok jellemző anyaga a fa és a műanyag. A fa nyílászárók általában barnára vagy fehérre festettek, míg a műanyag nyílászárók fehérek. Az ablakokon árnyékolásként megjelenik a látszó tokos redőny.

Új épületek tervezésekor körültekintően kell eljárni és a tervezés során meg kell vizsgálni a környező épületeket és ihletet meríteni belőlük, hogy a ház minél jobban belesimulhasson környezetébe.

Új ház építésekor vagy meglévő épület felújításakor amennyiben lehetséges rejtett, beépített árnyékolást alkalmazunk a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe a fehér vagy sötétbarna.

TETŐABLAKOK, NYÍLÁSOK

Az övezetre nem jellemző a tetőablakok használata. Mindössze csak pár házban vélhetők felfedezni a tetőtérbeépítés nyomai.

Új építésű épület vagy tetőtérbeépítés esetén törekedni kell az egyszerű kialakítású tetőablakok használatára. A letisztult tetőformákhoz az egyszerű kialakítású tetőablakok illenek.

Elsősorban tetősíklablakok használata javasolt, melyek határozottan eltérnek a történelmi falurészben (ófalu) a régebbi időkben használatos tetőfelépítményeitől.

Az ablakok elhelyezésénél kerülni kell a túl nagy ablakfelületeket és a túlzásúfolt tetőkialakítást egyaránt.

Szintén kerülendők a harsány, feltűnő tetőfelépítmények, a hegyes, toronyszerű kiállások, valamint az aránytalanul nagy tetőfelépítmények.

Padlásterek esetében kicsi bevilágító és szellőztető ablakok javasoltak, melyek nem törik meg az egyszerűség és letisztultság szellemét.

MAJOR

TELEPÍTÉS ÉS TÖMEG

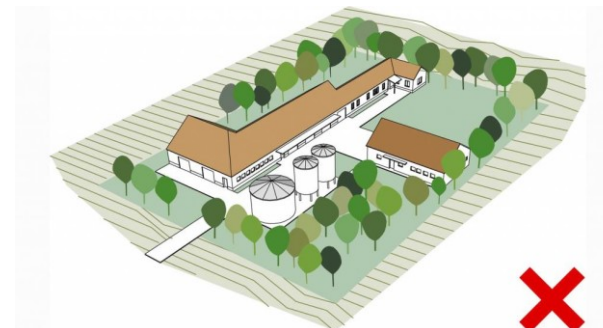
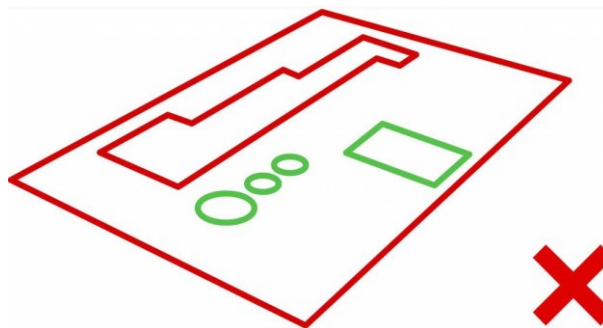
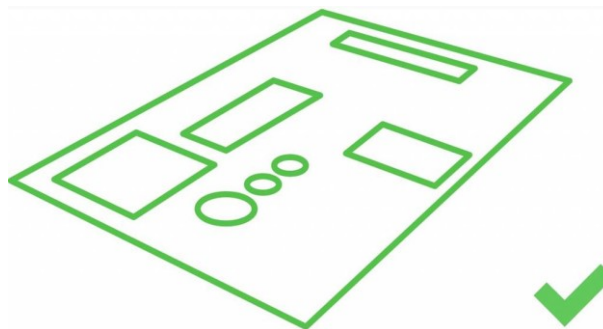
A „Major” területeket jellemzi, hogy egy nagyobb telken akár több egymástól független, különálló épület is található. Az épületek telken belül jellemzően szabadonálló módon vannak telepítve, azonban egymáshoz viszonyított elhelyezkedésükben megfigyelhető a halmazszerűség.

Az épületek tömegalakítását a relatív keskeny, hosszúkas alaprajzi formák uralják, mely jellemzően a funkcióból ered, hisz ezen területek többnyire birtokközpontokként működnek. Ezen alaprajzhoz általánosságban magasabb belmagasságú földszintes kialakítás párosul.

Új épület építéskor vagy meglévő épületek bővítéskor mindig ügyeljünk a már meglévő birtokszerkezetre és két tömeg utólagos összekötését lehetőleg kerüljük el, hisz az egyetlen végeláthatatlan épületet eredményezhet.

Új épületek építéskor ügyeljünk arra, hogy a nagyon hosszú egybefüggő, megszakítatlan épületformákat kerüljük.

Helyette osszuk meg az épülettömeget és több épületben alakítsuk ki az adott funkciót.

MAGASSÁG

A „Major” területeken elhelyezkedő épületek magassága közel azonos. Ezen településrészekben többnyire a nagy belmagasságú földszintes épületkialakítás a meghatározó.

Az új épületek tervezésekor vagy a meglévő épületek átépítése bővítése során tekintettel kell lenni a szomszédos épületek magasságára. A kiugróan magas épületek rontják a településképet, így ezen kialakításokat kerülni kell. A jellemző beépítési magasságnál magasabb épületek leárnyékolják a szomszédos épületeket, ami szintén kerülendő.

Az alacsony épületkialakítás megbontja az épületek közötti összhangod, mely szintén kerülendő.

A jó beépítési magasság ismérve, hogy a kialakult szomszédos épületek magasságára tekintettel van és nem próbál meg kimagasodni közülük.

TETŐFORMA

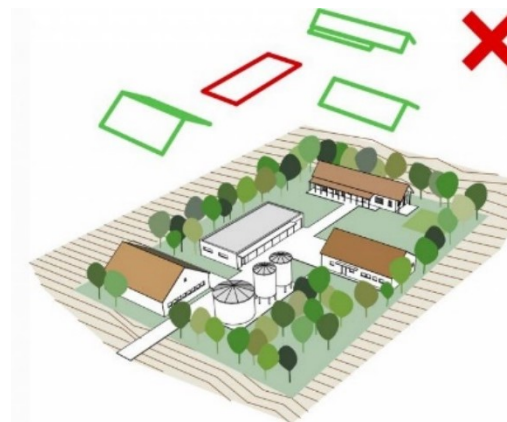
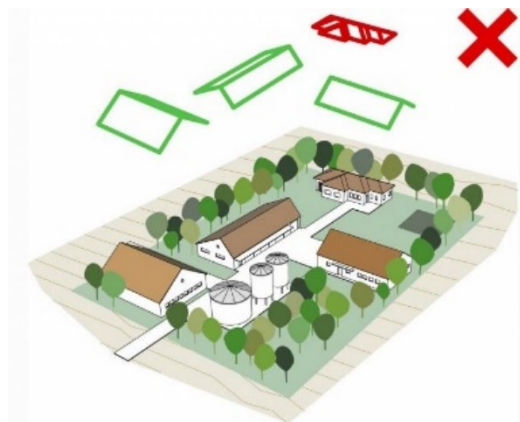
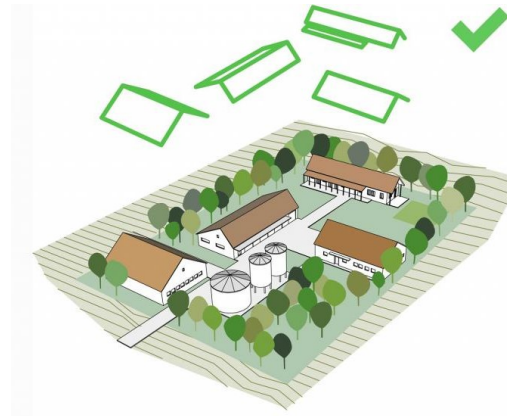
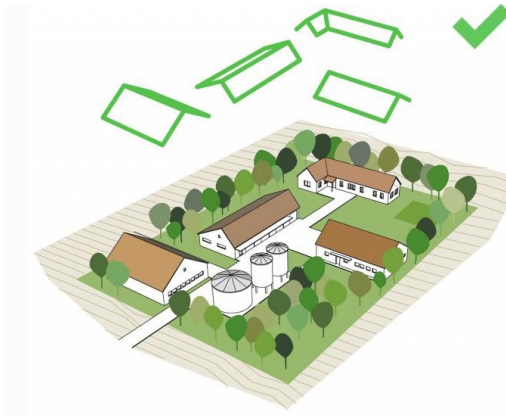
A „Major” tetőformáit az oromfallyal vagy tűzfalal lezárt nyeregtetők határozzák meg.

Az új tetőket a környező épületekkel összhangban javasolt kialakítani. Ezen kritériumok a tető formájára, tömegalakítására és hajlásszögére egyaránt értendők.

Az eltérő tetőformájú épületek idegenül hatnak. Ahogy a többi terület esetében itt is különösen fontos felhívni a figyelmet a tetőformák megválasztásánál a környező magasslatokból történő rálátásra.

Ahogy az előző lehatárolásokban sem, úgy itt sem elfogadható a bonyolult sok tördelt felületből álló tetőforma, mert megbontja a terület arculatát, valamint rombolja a település hangulatát. Kerülendő a tájidegen, alacsony dőlésszögű, mediterrán stílusú, összetett tetőforma, valamint a toronyszerű tetőkialakítások.

Lapostetős épületek és épületrészek kialakítása ezen a területen nem megengedett.

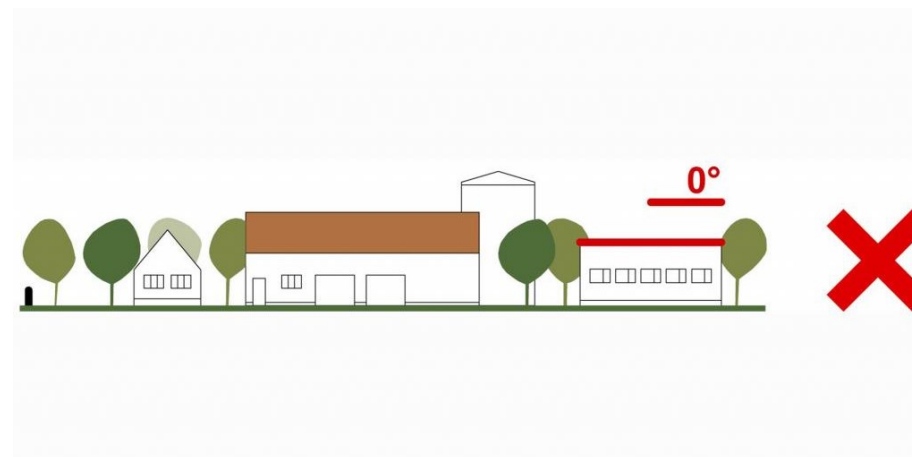

TETŐHAJLÁSSZÖG

Ezen a területen fellelhető épületek tetőhajlásszöge megközelítőleg hasonló. A meglévő épületeket a 35-45 fok közötti dőlésszög jellemzi.

A meglévő épületek közé épülő új épületek kialakításakor vagy meglévő épületek felújításakor, bővítésekor a környező épületek tetőhajlásszögéhez hasonló dőlésszöget kell választani a terület arculatának megőrzése érdekében.

A túl alacsony, valamint a túl magas tetőhajlású épületek nem illeszkednek környezetükbe, ami által megtörik az utcakép összhangját, továbbá a túl magas tetőleárnyékolhatja a szomszéd, illetve saját épületünket és udvarrészünket.

TETŐFEDŐ ANYAGOK

A „Major” jellemző tetőfedő anyaga a natúr színű égetett tetőcserép. Az aprólékos gondossággal rakott nagy felületű cserépfedések szépsége a hagyományos népi építészetet idézi meg. A hagyományos cserép fakó, natúr színei, páratlan egységet képeznek a természetes környezettel.

Csakúgy, mint a falu egyes részein, ezen a településrészen is nagy számban megfigyelhető még tetőfedő anyagként a szürke színű síkpala valamint a hullámpala.

A Rainprecht kúria épületeinek felújításakor színben és formában a környezethez illő égetett agyagcserepet válasszunk.

Bitumenes zsindeley, bitumenes szigetelőlemez, bitumenes hullámlemez használata kerülendő tájidegen mivolta végett. A palafedések utólagos felújítása bitumenes tetőfedő anyaggal szintén kerülendő.

A fényes felületű tetőfedéseket kerülni kell.

hódfarkú tetőcserép

hornyolt tetőcserép

sajtolt tetőcserép

korcolt fémlemez

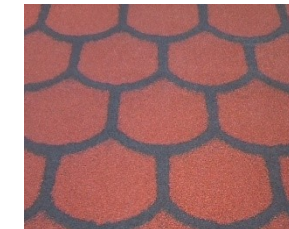
azbesztpala

hullámos tetőcserép

hódfarkú zsindeley

tekerceses zsindeley

KÉMÉNYEK

A kémények kialakítása, esztétikai megjelenése manapság elhanyagolt dolog, ám valójában ugyanolyan fontos része a háznak, mint bármely más elem. A ház fölé magasodó kémény, mintegy megkoronázása az épületnek. Arányai és a kéményfej kialakítása nagyban befolyásolja az épület esztétikai értékét.

A mai kémények műszakilag nagyon fejlettek, és e műszaki fejlettséghez keskenyebb kéménytest párosul. E keskenyebb kéménytest vékony megjelenésével kitűnik környezetéből, és ugyanakkor a ház arányaihoz sem illeszkedik.

Esztétikailag ezért javasolt az új építésű, korszerű kéményeket gyámlapról indítható körbefalazással ellátni, annak érdekében, hogy a tájba illesztett háznak méltó lezárást adhasson.

A település ezen részén a régebben épült kémények nagyon hasonlóak a település többi részén fellelhetőkhöz. A kémények vakolatlan téglakivitelben lettek építve. A kémények jellemző keresztmetszeti mérete 38x51 cm vagy annál nagyobb. Elhelyezkedésüket tekintve többnyire az épület központjában, a gerinc közelében helyezkednek el. A kéményfejek lezárásánál itt is előnyben részesültek az egyszerűbb, kevésbé tagolt lezárások, így felújításkor vagy új építésekor ezen formákat részesítsük előnyben.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az épületek burkolása, színezése, homlokzati kialakítása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt. A különféle eszközök természetesen bátran használhatók, azonban használat során mindig tartsuk szem előtt az összképet. A túldíszített és színezett épület hamar érdektelenné, unalmassá majd zavaróvá válik a nyugodt, tiszta településképben. A jól megválasztott anyag-és színhasználat az esztétika mellett egyben védelmet is jelent az épületnek.

A „Major” településrészen a funkcióból eredően az épületek homlokzatát a korábbi övezetekhez képest szélesebb és magasabb homlokzat jellemzi, melyeket a legtöbb esetben fehér színű vakolattal láttak el.

A homlokzatokat változatos méretű és számú téglalap alakú ablak töri át attól függően, hogy milyen funkciót szolgál ki az épület. A lábazatra, ahogy a település legtöbb részén, az előre ugró, szabadon maradó terméskő lábazat jellemző.

A homlokzatok a ház arca, amivel a régiek nagyon tisztában voltak, ezért nagyon fontos, hogy mit is jelenítünk meg ezzel az arccal. A homlokzatok kialakításakor törekedni kell az ideális és tradicionális arányok és anyagok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására.

A homlokzatok kialakításakor kerülni kell az utca felé néző nagy kapuk kialakítását. Helyette javasolt inkább az épületek oldalán vagy hátsó részén elhelyezni azokat, hogy minél kevésbé legyenek szem előtt.

ANYAGHASZNÁLAT ÉS SZÍNEK

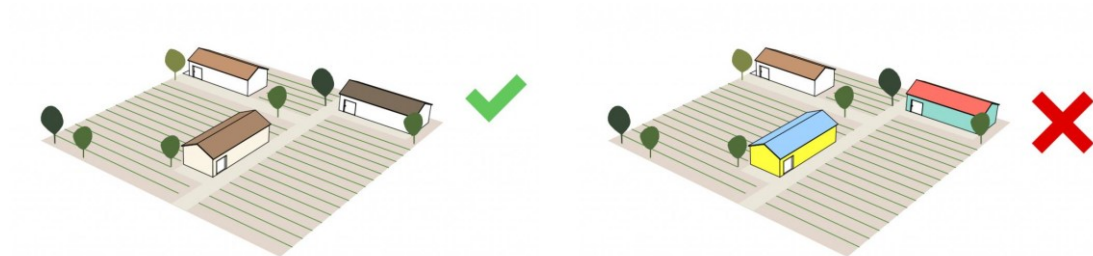
A homlokzatok kialakítása során mind anyaghasználat, mind szín tekintetében a település, és ezen belül is településrész és az utca, építészeti hagyományaihoz és adottságaihoz kell illeszkedni. A homlokzat színeinek megválasztása során törekedni kell, hogy a környezetéhez illeszkedő legyen, amely által elérhetjük, hogy épületünk belesimuljon az utcaképbe.

Homlokzati színek megválasztásakor kerülendőek a harsány, élénk, hivalkodó színek, melyek nem illenek az utca és a település szellemiségéhez.

Homlokzatokon javasolt az egyszerű struktúrájú vakolt felületek kialakítása, melyek jelen arculati övezetben elsősorban a fehér árnyalataival, mint a hófehér vagy a koszos fehér, valamint nagyon halvány földszínekkel kerüljön kialakításra.

A kiegészítő szerkezeteknél természetes anyagokat (pl.: fa) használjunk. Kerüljük a művi dolgokat.

Az épületek lábazata vakolt felülettel vagy terméskőből készüljön. Kerüljük a ragasztott burkolatok használatát, melyek művi hatást keltenek. Vakolt lábazat esetén a homlokzat színénél sötétebb szín készítése javasolt.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ablakok kialakítása, aránya befolyással van az épület arányaira, valamint homlokzati megjelenésére. A régi nyílászárók jellemzői, hogy kicsik, emiatt az ablakok körül nagyobb tömör felületek a jellemzőek. A tömör és áttört felületek aránya az egyik legmeghatározóbb tényező egy épület megjelenésében.

Településképi szempontból az épület leghangsúlyosabb homlokzata az utcai homlokzat, ezért itt fokozottan törekedni kell a megfelelő nyílászáró kialakításra. A homlokzatokon, homlokzatszélességtől és funkciótól függően, egy vagy több darab téglalap alakú nyílászáró jelenik meg. Az ablakok jellemző anyaga a fa. A fa nyílászárók felületképzésénél általában természetközeli színeket (barna vagy zöld) használtak. A nyílászárók mérete az épületben megbúvó használati céltól függ. Valamennyi ablakról azonban egyöntetűen elmondható, hogy mindegyik osztott. Ezen osztások egyedi karakteres képpel ruházzák fel az épületeket és ezáltal az major területét is.

Új épületek tervezésekor körültekintően kell eljárni és a tervezés során meg kell vizsgálni a környező épületeket és ihletet meríteni belőlük, hogy az épület minél jobban belesimulhasson környezetébe.

RÉSZLETEK A FALUBÓL

Az egyszerű, igényes, jól kitalált és megépített részletek gazdagítják a település épületeit. Egy-egy apró építészeti elem is egyedivé változtathatja épületünket és akár a település arculatát is meghatározhatja.

A településen járva az egyik meghatározó építészeti részlet a porták udvarában fellelhető, különféle kialakítású mives kutak. Az öreg kutak egyedi kialakításukkal megidézik a régi idők hangulatát és megteremtik a folytonosság érzetét. Bár a kutak vize szennyezett, a kutak a település ékkövei maradtak, melyek hozzájárulnak a település egyedi arculatának kialakulásához.

Ez a házsám és utcanév anyaghasználata és színhasználata lévén kitűnően mintázza és idézi meg a falu jelentését, szellemét. Tömören összefoglalja mindazt, ami a falusi házakra, a falusi életmódra jellemző, vagyis az egyszerűséget és a lényegre törést. Nem használ felesleges díszítéseket, nem kíván kitűnni környezetéből.

A Fő utcán sorakozó ház kőfalait keretbe foglaló vakolat kellemes látványt nyújt szemlélőjének. A ház nyugodt és letisztult homlokzatával jól illeszkedik a falusi környezethez és hangulathoz.

A házak oromzatán megjelenő visszafogott, egyszerű megjelenésű vakolatdísz egyedi megjelenést kölcsönöz a háznak. Nem hivatkozik. A lakóház anyagait és színeit használja, ami által tökéletesen az épület részévé válik, ugyanakkor, ha rápillantunk pontosan tudjuk és felismerjük, hogy hol is áll e ház.

A faluban és környezetében fellelhető kevés oromfalas épület változatos párkánykialakításai magával ragadják az embert. A nagy odafigyeléssel és gondossággal kialakított párkányzat egyedi megjelenést kölcsönöz ezen házaknak.

KERÍTÉSEK

A kerítések egyszerre teremtenek kapcsolatot a közterülettel, valamint jelentenek határozott elválasztást az ingatlan és a közterület között. Olyan térfalat képeznek melyek lehetnek tömörek és áthatolhatatlannak tűnők, ha magánéletünk védelme a cél, de lehetnek áttörtek, átláthatóak is, aminek következtében jól látszódik az előkert és a mögötte megbúvó épület homlokzata.

A település egészén jellemzően lábazat nélküli, illetve alacsony lábazatkialakítású, áttört kerítésekkel találkozhatunk. Egy-egy kivétel természetesen mindig akad, úgy, mint a Szent Márton püspök-templom udvarát szegélyező tömör kőkerítés, azonban alacsonyabb kialakítása lévén mégis jól illeszkedik környezetébe. A történeti településrészekben, melyek a településközponti, ófalu, valamint a védett ófalu településrészeket öleli fel, jellemzően fa, kovácsoltvas és kőkerítésekkel találkozhatunk.

Minden településnek megvan a maga sajátos, egyedi visszatérő eleme, melyet ezen településen a kerítéselemek esetében is felfedezni vélhetünk. A lent látható egyedi építészeti elem a falu történeti településrészeinek több pontján is felbukkan.

Új kerítések létesítésekor, vagy meglévők felújításakor mindig igyekezzünk a helyben fellelhető anyagokból építkezni, ahogy az az alábbi képeken is jól látható. A kertkapuk kialakításakor is bátran dolgozzunk a lakóépületeknél is alkalmazott anyagokkal, színekkel, textúrákkal, ami által még inkább harmonikusabb egységesebb hatás kelthető. A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a megérkezést, azonban kerüljük a hivalkodó kialakítást, mert idegenül fog hatni környezetében.

A kertkapu a megérkezés fogadás pontja. A kertkapu és a gépkocsibehajtó kialakításakor illeszkedjünk a kerítéshez és az épülethez. A kapu legyen hangsúlyos, de ne hivalkodó.

Pénzesgyőr teljes területén az áttört kerítések a kívánatosak. A tömör, nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak.

A temetők körül a természetes határ, kerítés növényelválasztással jó megoldás.

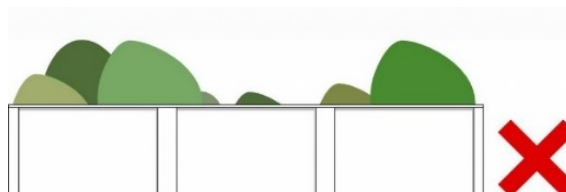
Oszlopos, áttört kerítés alacsony lábazattal.

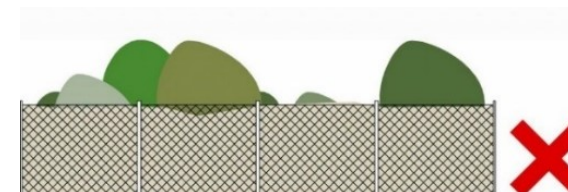
Teljesen áttört, drótfonatos kerítés.

Az áttört fa kerítések kiváló megoldásnak számítanak a „Védett ófalu” területén, ahol a fából készült kerítések nagyon meghatározó karaktert adnak a Kőrös utcának.

A magas, tömör falszerű, áttörésmentes kerítések nem elfogadhatóak.

Az áttört kerítések nádszövettel való zárása nem jó megoldás.

KERTEK

Településünknek és épületeinknek egyaránt illeniük kell a környezetbe, amelyet az adott helyen az ember és a természet közösen alakít. A történeti településrészekben a tájba illesztés során a hagyományos településkép megőrzése az elsődleges cél. Az épületeket csak részlegesen takarjuk, árnyékoló fákat a déli kitettséű falak közelében ültessünk. Az előkertbe ültetett fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílászáróinak elhelyezkedését. A kerti építményeket lehetőleg takarjuk, hogy a főépület jobban érvényesülhessen. A régi épületek bővítése, felújítása során fokozottan ügyeljünk a már meglévő fásszárú növényzet megővésére. A ház méreteinek érzetét a környező növényzettel befolyásolhatjuk. Szándékunktól függően a magas növényzettel csökkenthetjük, míg alacsony növényekkel növelhetjük házuk méreteinek érzetét.

Kertünk teremti meg a kapcsolatot a természettel, annak változása tetten érhető benne, hiszen minden évszakban más-más arcát mutatja. Változatos növényalkalmazással többféle élőlénynek biztosíthatunk életteret. Általában a rejtettebb, intimebb hátsó kertrész a szemlélő előtt észrevétlen marad. Pénzesgyőrben néhány utcából mégis megismerhetjük a rendszeresen és szeretettel gondozott hátsó kerteket, amelyek nem csak pihenésre, felüdülésre szolgálnak, hanem haszonkertként, gyümölcsöket és zöldségeket termesztenek bennük.

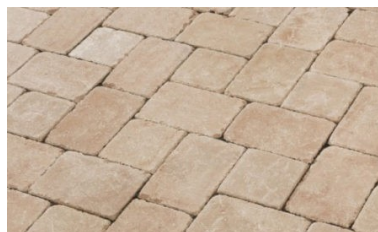
A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadtérre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. A kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában kell legyen. A kertekben elsődlegesen az épület stílusához, közvetíteni kívánt üzenetéhez illeszkedő kertépítészeti megoldásokat alkalmazunk.

A szemlélő számára telkünk láthatóbb része az elő- és oldalkert, amely ilyen tekintetben nem csak védelmi, hanem díszítő szerepet is ellát. A díszes, gondozott előkertünkben nem csak saját magunk, hanem az arra tévedők is gyönyörködhetnek. Jó benyomást kelthetünk bennük és nem utolsó sorban hozzájárulunk utcánk, településünk szép arculatához. A kertekbe érdemes olyan fajokat telepíteni, amelyek nem csak virágokkal, hanem levelükkel, termésükkel is díszítenek, így majdnem egész évben színesíthetjük velük udvarunkat.

A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A pergolák, növényrácsok, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakíthatók favázis szerkezettel is, melyek a fa nyílászárók színeihez illeszkednek. Fémvázis szerkezet kialakításakor annak növényvel való befuttatása javasolt. A hulladéktárolók számára a kertkapu mellett, az épülethomlokzat vonalában alakítsunk ki helyet és növényekkel takarjuk. Udvarunkban helyezünk el kerti padot, ahonnan gyönyörködhetünk házunkban, kertünkben.

Az udvarok burkolása során lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk. A kevésbé használt részeken dekoratív, régi téglából és kövekből alakíthatunk ki járófelületet. A szegélyeket azonos hangulatú anyagból alakítsuk ki.

A kert egyes részeit alacsonyabb, magasabb növényfalakkal választhatjuk el. Az előkertbe legfeljebb 1,20 m magas cserjék és lágyszárú növények telepítése javasolt. Sövények közül a lombhullatókat részesítsük előnyben, magasságuk ne érje el az 1,50 m magasságot.

Az előkertben gazdag forma- és színvilágú növényeket ültessünk. Bátran alkalmazzunk színes virágú évelőket, egynyári virágokat, ügyelve az egy időben virágzó fajok színharmóniájára. A fák közül leginkább a közepes méretű, laza ágállású fajokat válasszuk. Mértékkel használjunk tömör, sötét lombú növényeket. Az előkert a ház közelsége miatt általában szárazabb, melyet a kerttervezés során, a növények kiválasztásánál figyelembe kell venni.

A növényfajok megválasztása nagymértékben járulhat hozzá a település, településrészek arculatához. Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és hagyományokhoz, meglévő növényzethez illeszkedő fajokat válasszunk.

A telepíthető növényfajokról bővebben a Nemzeti Park által összeállított listáról tájékozódhatunk.

<https://www.bfn.hu/hu/novenyjegyzek>

UTCÁK, TEREK

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

Az utcákon végigsétálva megfigyelhetők a jellemző beépítési módok. Péntesgyőr településrészein jellemzően oldalhatáron álló előkertes és az utca vonalára épülő, illetve csekély előkerttel rendelkező beépítéssel találkozhatunk. A település nagy részén a normál előkerti méretek a jellemzőek, azonban a Fő utcát az utca vonalára épült vagy csak csekély előkerttel rendelkező beépítések jellemzik. A közterületek tervezése során is alkalmazkodni kell a meglévő adottságokhoz, utcakeresztmetszethez, jellemző homlokzatmagasságokhoz, tetőformákhoz. A zavaros utca és településkép elkerülése érdekében tekintettel kell lenni környezetünkre. Éljük a lehetőséggel, hogy még szebbé tegyük településünket!

A virágos, zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos hozzátartozói az élhető településnek, a szerethető és barátságos településképnek. A közterületeken, utcákon, tereken lévő növényzet fontos szerepet tölt be a település lakóinak életében. A cél egyértelműen az, hogy ezeket megőrizzük, fenntartsuk, valamint újabbakat létesítsünk.

JOBBRA: Fő utca képe

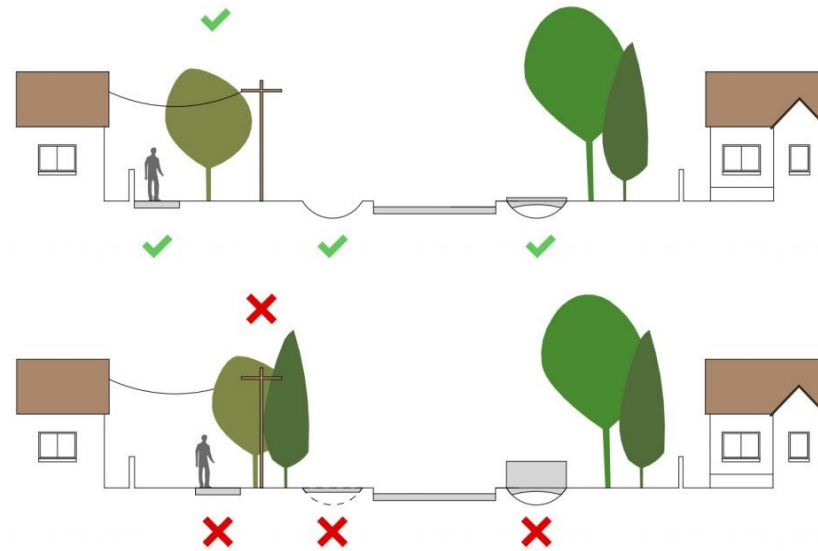

A településkép javításához sokszor nem szükséges nagy beavatkozás. a rendezettség érzésének elérése már fél sikernek számít. A közterületek fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása látványos előrelépést jelenthet egy település arculatának megítélésében. Pénzesgyőr utcái rendezettnak, gondozottnak minősülnek. A településen sehol sem található elhanyagolt utca, köztér vagy közpark.

A különböző felületek határozott szétválasztása (pl. szegélykövek alkalmazása) további javulást eredményezhet. Fontos továbbá kihangsúlyozni a járdák szükségességét, valamint megfelelő szélességük és akadálymentességük kialakítását. A járdák tegyék lehetővé a kétirányú forgalmat. Az akadálymentesség az idősebb emberek számára éppúgy megoldandó problémát jelent, mint a település anyukáinak, vagy az ide látogatóknak.

Fontos figyelmet fordítani a folyamatosan átalakuló „szélek” rendezésére. A vonalas elemek vezetnek a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk során nagy gondossággal kell eljárni. A településre érkezők és a településen áthaladók ezen vonalak mentén alakítják ki a településről alkotott véleményüket. Különös figyelmet kell fordítani a megfelelő infrastruktúra hálózat kiépítésére, nyomvonalvezetésére, felszíni és felszín alatti elemeinek tájba illesztésére.

BALRA: Utcarészlet a Kőrös utcából

Az utcakeresztmetszetek jól tükrözik a telkek és az utcák viszonyát, a település szerkezetét, ezért fontos, hogy jól használható módon legyenek kialakítva. Az úttest a járdától lehetőleg keskeny növényzással kerüljön elválasztásra.

A fasorok kiemelik a fő útvonalakat, mellyel irányítják a tekintetet. Fasorok kialakításakor ügyelni kell a megfelelő távolságra, figyelembevéve a fák végső méretét. Növénytelepítésnél őshonos fajokat válasszunk és kerüljük el az inváziós fajok telepítését. Az őshonos fajok közül is elsősorban azokat kell előnyben részesíteni, melyek nem nőnek bele a felsővezetékekbe, egyéb közművekbe, valamint az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést. A jó fajta választással és a gondos helyválasztással elkerülhető a csonkolással kialakult fasorok csúnya látványa.

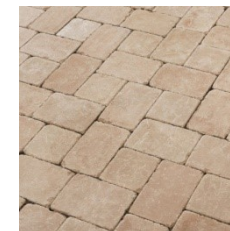
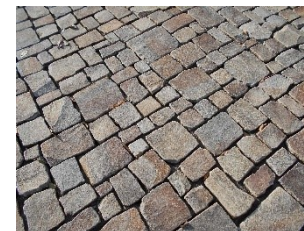
Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon, internetskábel) tervezésekor és építésekor is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére. Utólagos fásítás során a fákat ne telepítsük felszín alatti vezetékek fölé.

A telepíthető növényfajokról a Nemzeti Park által összeállított listáról tájékozódhatunk, mely lista az alábbi honlapon érhető el: <https://www.bfn.hu/hu/novenyjegyzek>

BALRA: Utcarészlet a Bocskai utcából

A járófelületek és burkolatok tervezése, kialakítása során ügyelni kell a burkolatok vízáteresztésére, a tartósságára, javíthatóságára, valamint az akadálymentességére. A burkolatok színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk. Az utcai burkolatok során a legapróbb részletet is meg kell tervezni, a kerítések lábazataihoz való illeszkedéstől kezdve a zöldfelületek szegélyéig.

A járda és a közút közötti utcakertek teremtenek kapcsolatot a magántelkek és a közterület között. Az egyéni megoldások során ügyelni kell arra, hogy ezen felületek kapcsolatot teremtsenek a porták előkertjeivel, ugyanakkor egymáshoz is illeszkedjenek és egységes képet alkossanak. A szemmagasságban takaró növényzet telepítését kerülni kell. Különösen igaz ez a kereszteződésekre, ahol a képkocsivezetők szemmagasságát is figyelembe kell venni. 50-80 cm magas cserjéknél magasabb telepítését kerülni kell. A fák gyökérzetének megfelelő méretű burkolatlan felületet kell biztosítani a járdák és kerítések megrongálódásának elkerülése érdekében.

BALRA: Utcarészlet a Bocskai utcából

Környezetünk egyik leglátványosabb eleme a víz, mindamelllett a kellemes közérzet alapja is. Mi sem bizonyíthatná ezt jobban, hogy valamennyi kultúra víz mellett alakult ki.

Az utak, járdák megfelelő vízvezetésének biztosítása alapvető feladat a harmonikus környezet és arculat kialakítása során. A lehulló és elvezetett csapadék hasznosítása ugyanakkor közös érdek, melynek segítségével a szép környezet növelhető és fenntartható. A történeti településrészekben az árkok fontos településképi elemek. Az új településrészekben alakítsunk ki úgynevezett esőkerteket, amelyek képesek a lehulló csapadékot megtartani, emellett esztétikus látványt is nyújtanak. Az árkokat átszelő gépkocsibehajtók, hidak a történelmi településrész karakteres elemei. Egységes kialakításuk fontos, ezért a hagyományosan kialakult kőhíd megoldás javasolt.

A vízfolyások Pénzesgyőr legattraktívabb elemei. A település életében központi szerepet töltenek be a különböző forrásokból alázúduló vízfolyások és patakok. Legmeghatározóbb patak a település életében a Gerence patak, mely a kerteskői szurdokot is átszeli, ezzel kínálva a turistáknak kiváló úticélt és felfedezni valót.

Kijelenthetjük, hogy az itt élő családok mindennapi életének szerves részeivé váltak ezen kicsinyke vízfolyások. Elég csak a településen működő gazdaságokra vagy a turizmusra gondolni. Több kevesebb mértékben minden család kötődik ezen vizekhez, így ápolásuk, gondozásuk, fenntartásuk közös ügy.

JOBBRA: Csordogáló patak

A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, a szabadban élhetjük meg. Mivel többnyire hosszabb időt töltünk el ezeken a helyeken, megjelenésük fokozottan fontos. Ebből kifolyólag a teresedések összetett tervezést igényelnek, melyet általában szakemberek csoportja végez.

A nem megfelelő téralakítás rossz használatot eredményez, melynek következménye a környezet gyors leromlása. Kialakításuk előtt fontos felmérni a használok várható számát, a használat időszakait és jellegét. Megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a bennük zajló eseményekhez és a közlekedéshez. A megfelelő méretű közlekedési utak kialakítása elengedhetetlen, hisz a zajló tevékenységet a közlekedők akadályozhatják, aminek következményeként megfordulhat az elérni kívánt hatás. Ez pedig nem más, mint a természetközelség, a nyugodt pillanatok, a kikapcsolódás megélése önmagunkban vagy a közösséggel. A teresedések kialakításakor a növényfajok kiválasztása és ültetése során itt is számolni kell a növekedésükkel és az egymásra árnyékolásukkal.

Pénzesgyőr legmeghatározóbb, romantikus teresedése a Gerence patak mentén egy völgyben meghúzódó fás ligetes terület, melyen végigsétálva az ember mélyen megélheti a természetközelséget. Területén nem találhatunk burkolt felületet, pusztán a természetadta növényzetet.

A településszerkezet sajátosságai lévén a településen létrejöttek olyan kisebb teresedések, amelyek nem sorolhatók sem a közterek vagy közparkok, sem pedig a közkertek közé. Ilyenek az utak kapcsolódásai, az emlékművek környezete, utak találkozásai. A településen ezen teresedés szemléltetésére a legjobb példa a Szent Márton püspök-templom kertje előtt elhelyezkedő kiszélesedés. Ezen teresedések rendezett környezetükkel nagyban segíthetik a településkép javulását és a település pozitív megítélését. Ide lehetőség szerint szárazságtűrő növények telepítése, valamint az öntözési lehetőség kialakítása javallott.

Az új településrészekben még nem alakultak ki közterek, közparkok, közkertek.

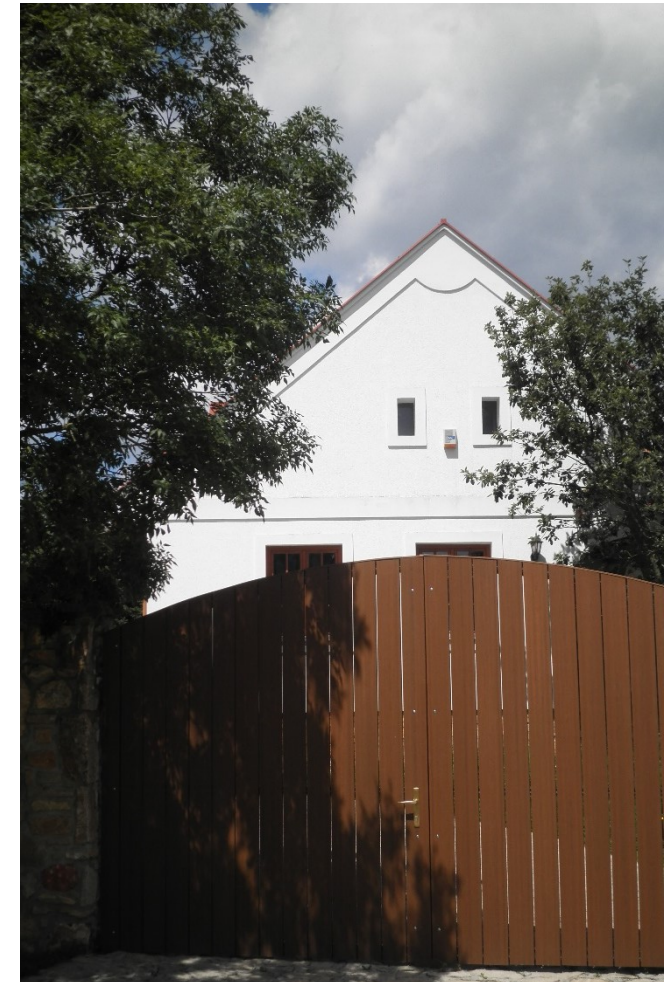
BALRA: Gerence patak menti sétány

JÓ PÉLDÁK | ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK (AJTÓK ABLAKOK, TORNÁCOK, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK, HOMLOKZATKÉPZÉS), KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK KIALAKÍTÁSA

A régi épületek példaértékű helyreállítására nagyon szép példa ez a Haladás utcában megbúvó népi stílusú ház. Színhasználatával, igényesen kialakított részleteivel iránymutatást nyújt a hasonló felújításokhoz. A homlokzaton fellelhetők a hagyományos népi építészetre jellemző kisebb méretű, téglalap alakú, többszörös ablakok. A homlokzatot vakolatkeret szegélyezi, mely szolid, visszafogott megjelenésével tükrözi a falu szellemiségét. Sajnos a magas tömör kerítés elrejtje a ház értékeit az utcán sétálók szeme elől. Dicsérendő a kerítés színhasználatát, mely sötétbarna színével jól kiemeli és kiegészíti a mögötte megbúvó letisztult homlokzatú épületet.

Jó példaként szolgál a Fő utca 16 szám alatt álló kontytetős ház felújítása is. Bár a ház még nem készült el teljesen, azonban már most is látszik, hogy visszafogott anyaghasználatával, gondosan helyreállított részleteivel követendő minta lehet.

Ez az Fő utca menti épület tömegformálása lévén kerülhetett be a jó példák közé. Bár az épület hatalmas, a jó alaprajzi kialakítása révén kitűnően beillik az oldalhatáros kialakítású egyenletes ritmusú utcaképbe. Az épület „U” alakú kiképzése révén nem töri meg a kialakult utcaritmust. További pozitívuma az épületnek a szépen formált és kivitelezett tető. Natúrpiros színű cserepével kitűnően illeszkedik környezetébe. Bár a tetőtér beépített a tetőfelület nincs túlszűfolva tetőfelépítményekkel. Az épület kontúrján megszakítás nélkül végigfutó eresz tovább erősíti a ház tájba illő identitását. Nagyon szép példa továbbá a kapuk kialakítására a képen látható kovácsoltvas kapu. Áttört kialakítása lévén jól láttatja a mögöttes megpihenő épületet, bár a tömör kerítésrész lehetne alacsonyabb, hogy azokon a helyeken se takarja ki a ház homlokzatát. Az osztásos ablakok eltérő színvilága, kicsi diszharmóniát kelt, azonban ez viszonylag könnyen orvosolható lenne.

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác. Ékes példái Péntesgyőrben is jól megfigyelhetők. Ezek az átmeneti „külső-belső” terek számtalan formájára bukkanhatunk itt. Láthatunk fából készültet, de vannak olyanok is, melyeknél az épület anyagát használták. A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos részleteiben eltérő megoldás lehetséges. A tornácos házak sora karakteres utcaképet mutat, mely erősíti a település egységes arculatát. Az újonnan beépülő területeken tornác kialakításával, újszerű átgondolásával tovább vihetjük e szép hagyományt. A következőkben tornácos házak felújításához láthatunk pár követendő példát a településről.

A Béke utca 57 szám alatt található épület kosáríves oszlopos, mellvédes tornáca szépen kivitelezett. A fehér falakat kitűnően hangsúlyozza a vöröses téglából készült padló, valamint a lazúrfestett látszó gerendás fafödém. Ennél a háznál is megfigyelhetők a többszörös nyílászárók, melyeknek színe a padlóval éppúgy harmonizál, mint a fafödémrel. A homlokzaton figyeljük meg a felbukkanó apró részleteket melyek egyedivé teszik az épületet. Egyik ilyen elem az oromzaton vakolatból kialakított felirat, mely anyaga és színhasználata lévén szerves részévé válik az épületnek. Nem hivatkozik, mégis azonnal felismeri mindenki. A ház további érdekessége az utcai homlokzat előtt végigfutó két cserépsor, mint tagozat. A cserép színe kihangsúlyozza a ház arcát. Színvilágával tökéletesen illeszkedik a nyílászárók színéhez.

A tornácos házak felújítására a másik nagyon szép és követendő példát a Kőrös utca végén találhatjuk. Az oszlopos tornác sötétbarna színű fa mellvéddel van ellátva, mely az épület természetközeli, erdei hangulatát erősíti. A művesen kialakított fa mellvéd, nagyszerűen egészíti ki az épületet. A natúr, fakó színű cserép kiváló lezárása a háznak. A ház földközeli színeivel tökéletesen illeszkedik a természetes tájba.

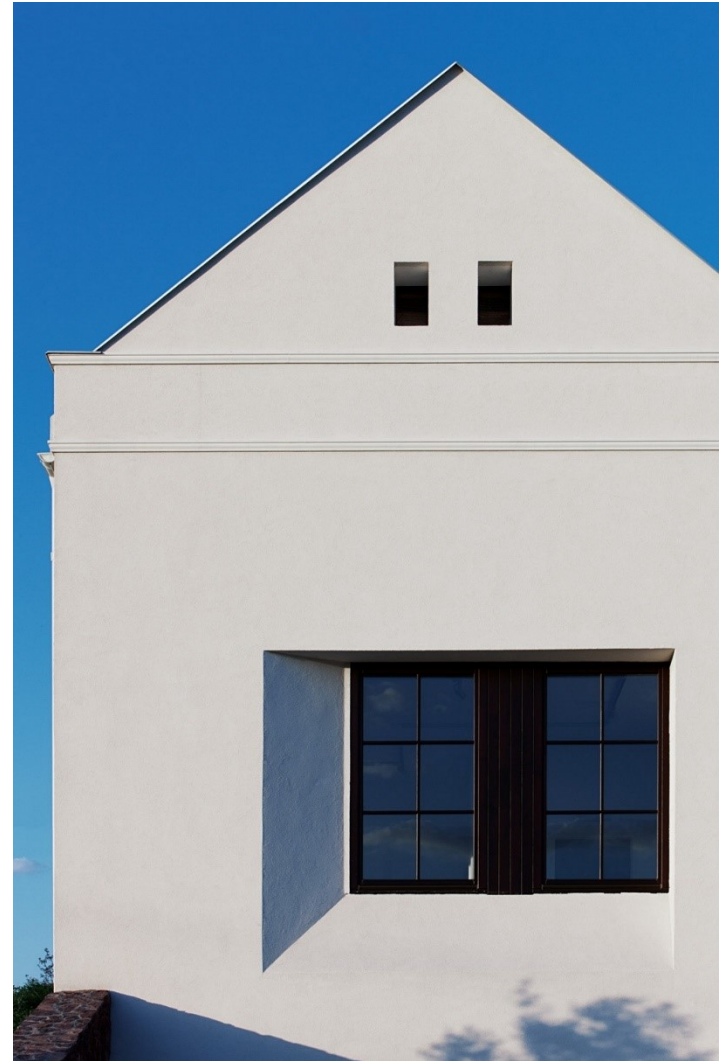
Mai kor példaként a képeken látható épület a tömegalakítása, arányai, valamint anyaghasználata lévén került be a jó példák sorába. Láthatjuk, hogy egy viszonylag egyszerű forma, hogyan ültethető át a mai kor elvárásainak megfelelően. Az újonnan beépülő településrészekben határozott egyértelmű elválasztást szükséges alkalmazni a történeti falurészekhez képest, annak érdekében, hogy elkerüljük az összemosódást. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az új házak kialakítása során bátran merítsünk a történeti településrészek építészeti elemiből, motívumaiból és alkalmazzuk azokat oly módon, hogy újraértelmezve modern formába öltjük. Ezáltal bár korban eltérőek lesznek a házak, a különböző korok között lesz egy jól körülhatárolható kapocs, mely lévén mégis összhangban lévő településképet kapunk.

A következő képeken a zánkai Gyógynövény-völgy Központ látható. Ez az épület jól példázza hogyan, lehet egy már meglévő, tradicionális építészeti elemet újraértelmezni. Az épületen a tradicionális népi építészetre jellemző többosztásos ablakokat vélhetjük felfedezni, ám a ferde kávakialakítás, az ablakpárkány elhagyása miatt kiválóan beleillik a letisztult, modern épület koncepciójába.

A képeken megfigyelhető továbbá az épületrészeknek a táji adottságokkal, a természetes tereppel való jó kapcsolata is.

JÓ PÉLDÁK | SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

A sajátos építményfajták, reklámtáblák, reklámfelületek, cégérek és a kirakatportálok a növényekhez és az épületekhez hasonlóan az utcakép szerves részei. Ugyanúgy befolyással vannak a település arculatára, mint bármely más. Egy rosszul elhelyezett, vagy hivalkodó reklámfelület ugyanúgy képes rontani a település arculatát, mint egy rosszul kialakított homlokzat. Jogosan merül fel a kérdés, hogy de akkor mégis hogyan hirdessük portékánkat, szolgáltatásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkentő vagy kirívó? Hiszen ezen felületekkel elsősorban pontosan a figyelemfelkeltés a célunk és nem a járókelők rosszzalásának a kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is meg lehet tenni. Amennyiben lehetőségünk nyílik egy szebb utcakép, településkép megteremtésére, miért ne élünk a lehetőséggel?

A hirdetések lényege nem feltétlenül a nagyobb méret vagy a mennyiség. Hosszútávon az igényesen, ízléssel megtervezett arculat sokkal célravezetőbb, mely hozzájárul a kedvező, bizalmat ébresztő üzleti kisugárzashoz. Az épületeken elhelyezett hirdetőtáblák, cégérek, falra festett felíratok célszerűen egyedi tervezésűek, melyek méretét, formáját, elhelyezését döntően az épület homlokzati kialakítása szab meg. A sok különféle hirdetésbe fektetett energiát összpontosítsuk inkább egy egyedi tervezésű, időtálló kialakítású cégérré, cégtáblára. Ezen elvek éppúgy igazak a felíratok kialakítására, a betűtípusok megválasztására, vagy a használt színekre egyaránt.

A reklám ne takarja el az épületdíszeket, tagozatokat. Valamennyi építészeti elemmel szemben mutassunk kellő tiszteletet és ne helyezzünk el rájuk cégtáblákat és reklámokat!

JOBBRA: Jó példa a cégérré, mely tükrözi a mögöttes tartalmat*

Pénzesgyőr közigazgatási területe tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület, ezért közigazgatási területén reklámhordozó és reklám, a jogszabályban meghatározott kivétellel, nem helyezhető el.

Cégér és cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy alkalmazkodjanak az épület kialakításához, stílusához, anyaghasználatához.

Célszerű a településen főépítési ajánlás alapján egységes információs táblákat kihelyezni, melyekbe belefoglalhatók a kereskedelmi jellegű táblák is. Fontos a különböző témákhoz színek alapján a megfelelő, meleg tónusú, nem rikító háttérszín és olvasható, ugyanakkor esztétikus betűtípus megválasztása. A világító táblák és cégérek nem javasoltak. A történeti településrészekben a cégérek míves megoldással készüljenek, melyek külső megvilágítása elegáns megoldást szül. Az újonnan beépülő településrészekben (településközpont, ófalú, védett ófalú) modern, letisztult, elegáns cégérek alkalmazása javasolt.

BALRA: A balra látható cégér letisztultsága és egyedisége miatt került be jó példának. Színhasználatában megfigyelhető az épületen és környezetében is megjelenő színek, melynek lévén tökéletesen illeszkedik környezetébe.

IMPRESSZUM

PÉNZESGYŐR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

www.penzesgyor.hu

pgypmh2@gmail.com

8426 Pénzesgyőr

Fő utca 41.

Telefon: 06 88 448 013

Polgármester: Hajós Ákos

pgypmh2@gmail.com

Főpítész: Borsai Árpád

arpad.borsai@gmail.com

SZERKESZTETTE: Borsai Árpád

SZÖVEG: Borsai Árpád

FOTÓ: Borsai Árpád

GRAFIKAI TERVEZÉS: Borsai Árpád

Pénzesgyőr, 2018.

2018. MÁRCIUS